

SPODBUJANJE BIVANJA V NARAVI V PREDŠOLSKEM OBDOBJU S POMOČJO GOZDNIH ŠKRATOV

Raziskovalna naloga

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	1
ABSTRACT	1
1 UVOD	2
1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PODROČJA	2
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKOVALNE NALOGE	2
1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN OMEJITVE PRI OBRAVNAVANEM PROBLEMU	3
1.4 RAZISKOVALNA METODA	3
1.5 IZVIRNI PRISPEVEK K PRAKSI	3
2 IGRA	4
2.1 VPLIV IGRE NA OTROKOV RAZVOJ IN UČENJE	5
2.2 NESTRUKTURIRAN MATERIAL ZA IGRO	5
3 UČENJE	7
3.1 UČENJE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU	7
3.2 AKTIVNO UČENJE	7
4 NARAVA	8
4.1 NARAVA V KURIKULUMU	8
4.2 POMEN BIVANJA V NARAVI	9
4.3 NARAVA KOT SPODBUDA ZA IGRO IN UČENJE	12
4.4 VPLIV NARAVE NA RAZVOJ OTROKA	16
4.5 POMEN TVEGANJA PRI IGRI V NARAVNEM OKOLJU	16
4.6 VPLIV GOZDA NA OTROKE	17
4.7 GOZDNA PEDAGOGIKA	19
4.8 VARNOST PRI BIVANJU V NARAVI	23
5 SPODBUJANJE IN MOTIVERANJE	24
5.1 MOTIVACIJA	24
5.2 KAKO MOTIVIRATI?	24
6 PRAKTIČNI DEL	26
6.1 PROBLEM, NAMEN IN CILJI	26
6.2 RAZISKOVALNI VZOREC	26
6.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	27
7 IZVAJANJE DEJAVNOSTI PRI SKUPINI OTROK STARIH OD 4-5 LET	28
7.1 POJAV GOZDNIH ŠKRATOV	28
7.2 ŠKRATI POŠLJEJO OTROKE V GOZD	28
7.3 ŠKRATI SPODBUDIJO OTROKE K MATEMATIKI V GOZDU	29
7.4 ŠKRATI SE UČIJO LIKOV	31
7.5 ŠKRATI ŽELIJO, DA SPOZNAMO ŠE OSTALE PREBIVALCE GOZDA	32
7.6 GOZDNA IGRALNICA	34
7.7 UŽITNE RASTLINE	36
7.8 GOZDNI NAHRBTNIK	37
8 INTERVJU, ANKETA IN OPAZOVANJE	44
8.1 INTERVJU OTROK	44
8.2 ANKETA STARŠEV	45
8.3 OPAZOVANJE	47
9 RAZPRAVA	49
10 ZAKLJUČEK	52
11 VIRI IN LITERATURA	55

POVZETEK

V raziskovalni nalogi je predstavljen primer dobre prakse spodbujanja bivanja v naravi pri predšolskih otrocih s pomočjo gozdnih škratov. Pri tem smo uporabili kvalitativno metodo praktičnega dela preko evalvacije načrtovanega dela in metodo opazovanja ter metodi intervjuja in ankete. Namen je bil s pomočjo fantazijskih bitij povečati zanimanje otrok za naravo in to posredno prenesti tudi na njihove starše. Naloge so bile oblikovane tako, da so otroke preko igre motivirale za preživljanje časa v naravi. Preživeti čas v gozdu je pozitivno vplival na njihov socialni, čustveni in telesni razvoj. Opazovanja so pokazala, da so otroci, ki so sodelovali v tej metodi, razvili bolj pozitiven odnos do narave in pogosteje preživljali čas zunaj tudi s svojimi družinami. Prav tako je igra v naravi prispevala k večji povezanosti med otroki, zmanjšanju konfliktov in izboljšanju njihovih socialnih veščin. Kljub omejitvam, kot so majhen vzorec in neodzivnost staršev primerjalne skupine, je metoda pokazala uspešnost pri motiviranju otrok za bivanje v naravi.

Ključne besede: predšolsko obdobje, igra na prostem, vpliv gozda na otroke, gozdni nahrbtnik

ABSTRACT

The research paper presents a case study of good practice in encouraging preschool children to spend time in nature through the use of forest gnomes. We employed a qualitative approach that included practical work through the evaluation of the implemented activities, as well as observation, interviews, and surveys. The aim was to use fantasy creatures to increase children's interest in nature and indirectly transfer this interest to their parents. The activities were designed to motivate children to spend time outdoors through play. Time spent in the forest had a positive impact on their social, emotional, and physical development. Observations showed that children participating in this method developed a more positive attitude towards nature and more frequently spent time outdoors with their families. Additionally, outdoor play contributed to greater bonding among children, reduced conflicts, and improved their social skills. Despite limitations such as a small sample size and non-response from the control group's parents, the method proved effective in motivating children to spend time in nature.

Keywords: preschool period, outdoor play, impact of the forest on children, forest backpack

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Bivanje v naravi ima pomembno vlogo pri razvoju odnosa do narave. Hkrati pa je narava spodbudno okolje za igro in učenje, kar je dobro poznano gozdni pedagogiki. Tomažin (2020) pravi, da skozi igro otroci raziskujejo, spoznavajo kako stvari delujejo in spoznavajo vzroke in posledice. Ob tem se otrok spoznava s prvimi pravili, odnosi, čustvenimi odzivi in krepi svoje motorične sposobnosti ter domišljijo. Marentič Požarnik (2018) poudarja, da so prav izkušnje tiste s pomočjo katerih se otrok uči. Najbolj kakovostno učenje pa je tisto, ki otroka aktivira celostno, miselno in čustveno. Gozd ponuja otrokom okolje, ki je vsebinsko bogato, raznoliko in spodbudno, da omogoča razvojne spodbude. Omogoča jim aktivno preživljanje časa in možnost za sprostitev. Tako ima igra v naravi nešteto pozitivnih učinkov na celoten otrokov razvoj. In prav narava je tista, v kateri je potekal evolucijski razvoj človeka. Temu sta prilagojena zgradba in delovanje človeških možganov. V današnjem času se naš živčni sistem obnaša enako kot v preteklosti. Naša čutila so bolj prilagojena na dražljaje iz narave, zato se naši možgani na te dražljaje odzivajo pozitivno. V naravi se umiri naš srčni utrip, znižajo se krvni tlak, vrednosti stresnih hormonov in raven sladkorja v krvi (Vilhar, 2021). Škrabec (2018) doda, da morajo otroci razviti in spoznati čute že v prvih letih življenja, saj se bodo z njimi kasneje težje spopadali. Vendar imajo otroci za to v današnjem času vse manj možnosti. Prvi razlog je pomanjkanje časa in preobremenjenost staršev, drugi pa strah pred nevarnostjo, ki preži nad otroki v naravnem okolju. Raziskave kažejo, da še v vrtcu otroci preživijo bolj malo časa (Kos in Jerman, 2013), kaj šele doma (K.Š., 2020, Sidharthan, 2023). Zato nas zanimajo načini, kako motivirati otroke in starše za bivanje na prostem. V sledi tega smo se odločili, da sami razvijemo model, ki bo primeren za predšolske otroke in bo pripomogel k temu.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen je predstaviti primer dobre prakse motiviranja za aktivno preživljanje časa na prostem tako v vrtcu, kot doma s starši. Predstavili bomo naloge, ki smo jih pripravili otrokom in opažanja, do katerih smo ob tem prišli.

Cilji:

- Preučiti literaturo in raziskave s področja narave, gozdne pedagogike, igre, učenja in motivacije.
- Predstaviti področje narave kot del kurikulumu za vrtce.
- Seznaniti z razvijanjem pozitivnega odnosa do narave.
- Predstaviti pomen bivanja v naravi.
- Predstaviti naravo, kot spodbudo za igro in učenje.
- Predstaviti nekaj elementov gozdne pedagogike, predvsem pa kaj tak način spodbuja in razvija pri otroku.
- Predstaviti pomen gibanja za razvoj.

- Seznaniti s kreativno igro v naravi.
- Seznaniti z varnostjo pri preživljanju v naravi.
- Predstaviti pomen igre za učenje.
- Seznaniti z aktivnim učenjem.
- Predstaviti razliko med motivacijo in manipulacijo.
- Predstaviti način motivacije, ki smo ga vpeljali v svoj oddelek predšolskih otrok.

1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanemu problemu

Raziskovalna vprašanja, ki smo si jih zastavili, so povezana s preživljanjem časa v naravi predšolskih otrok. Metodo smo uvedli v starostni skupini 4–5 let. Omejitev pri obravnavanemu problemu je, da v raziskavo niso bile vključene ostale starostne skupine v predšolskem obdobju. Tako bi povečali vzorec otrok in imeli bolj natančen pregled, kako je metoda učinkovita pri ostalih starostnih skupinah.

1.4 Raziskovalna metoda

V raziskovalni nalogi smo uporabili deskriptivno metodo dela.

1.5 Izvirni prispevek k praksi

V empiričnem delu smo kot strokovni delavci z večletnimi izkušnjami predstavili primer dobre prakse, ki smo ga uvedli v skupino otrok, starih 4–5 let. Znanje iz teorije smo vpeljali s pomočjo fantazijskih bitij v različne dejavnosti z namenom, da bi spodbudili zanimanje za preživljanje časa v naravi in posledično to prenesli tudi na starše otrok, saj se zavedamo, da je prav v tem hitrem tempu današnjega časa to še toliko bolj pomembno. Naravo potrebujemo kot protiutež vplivom današnje družbe.

2 IGRA

Že Albert Einstein je bil mnenja, da je igra najvišja stopnja raziskovanja in učenja. Otrok skozi igro raziskuje okolico, preizkuša, kako stvari delujejo ter spoznava vzroke in posledice. Hkrati se spoznava s prvimi pravili, odnosi, čustvenimi odzivi in krepí svoje motorične sposobnosti ter domišljijo. Igra povezuje in sprošča (Tomažin, 2020). Je najpomembnejša življenjska nujnost, kajti igra otroka pomirja in skupaj z njo razvija svojo orientacijo in ustvarjalnost. Vključevanje v socialno okolje je s pomočjo nje lažje (Brvar, 2014). Igra poteka zaradi veselja, k njej nas vodi notranja motivacija, ki jo povzroča ugodje med igranjem (Nemec in Krajnc, 2011). Otrok pri igri občuti ugodje, ob njej se počuti varnega in s pomočjo nje osvaja prostor ter pravila. Igra je pomemben dejavnik za napredek otroka na vseh ravneh (telesni, čustveni, spoznavni, umski, socialni in psihomotorični) (Brvar, 2014).

Evolucijsko gledano je narava poskrbela, da se otroci in drugi mladi sesalci preko igre naučijo nujno potrebnih veščin za preživetje (Gray, 2013).

Pojem igra ni povsem enotno opredeljen. Različni avtorji (Gray, 2013; Pursi in Lipponen, 2018; Tovey, 2007; Wood, 2010; Zosh idr., 2018) navajajo različne stvari:

- Igra je izbrana prostovoljno in je usmerjena po volji tistega, ki se igra.
- Igra je spontana, improvizirana in nepredvidljiva.
- Igra ima strukturo ali pravila, ki so nastala z notranjo motivacijo igralca.
- Vrednost igre je veliko večja, kot pa njeni rezultati.
- Za igro je značilna domišljija in umik iz resničnega v domišljjski svet.
- Igra prinaša zadovoljstvo ter pozorno, dejavno in hkrati neobremenjeno obliko uma.
- Elementi v igri so pogosto ponavljajoči.

Ob igri se otroci razvijajo v socialno zdrave ljudi. Igra ni rezervirana le za otroke, igramo se tudi odrasli, vendar ne tako pogosto. Ne podredi se ciljem, saj je sama igra cilj. Ljudi sprošča in jih osrečuje (Škvarč, 2017). Igro prepoznamo po tem, da so udeleženci prostovoljno vključeni vanjo. Za igro so notranje motivirani in pri njih povzroča pozitivne občutke. Igralci so usmerjeni v igro in ne v njen smisel. Ukvarjajo se z igralnim materialom in se pogosto vedejo nestvarno. Igralci upoštevajo pravila in so aktivni (Zabret, 2017).

Po Kurikulumu za vrtce (2017) je igra dejavnost, ki se izvaja zaradi nje same. Je notranje motivirana, svobodna, odprta in prijetna za otroka. Združuje temeljna načela predšolske vzgoje na najbolj naraven način. Otroke spodbuja k razmišljanju, opazovanju, vztrajnosti in razvoju različnih spretnosti, sposobnosti.

2.1 Vpliv igre na otrokov razvoj in učenje

Ko se otrok igra spoznava tudi zunanji svet, se uči in pridobiva na vzgoji. Igra je nujno potrebna za odraščanje otroka (Bošnjak, 2017). Je potreba vsakega otroka in ne le osnovna dejavnost. Je pogoj, za otrokov normalen fizični in psihični razvoj (Bergant, 2017). Otroku pomaga pri gibalnih sposobnosti in spretnosti. Stimulativno vpliva na kognitivni, socialni, čustveni in osebni razvoj. Igra je otrokova potreba. Ko se otrok igra, upravlja s svojo domišljijo, s pomočjo katero odpotuje v njemu znan, vendar neresničen svet. Igra mu predstavlja užitek, zato se vedno znova vrača k njej (Bošnjak, 2017).

Današnji pogledi na razvoj in učenje predšolskih otrok govorijo o igri, kot dejavnosti, kjer se čisto spontano prepletajo različna področja otrokovega emocionalnega, socialnega, gibalnega, kognitivnega in osebostnega razvoja. Zato, ker otrok doživlja svet celostno, je ravno igra najbolj učinkovita oblika njegovega razvoja in učenja (Čas in Kranjc, 2015).

Igra je pomembna za celotno otrokovo življenje, saj ima vpliv na razvoj sposobnosti in spretnosti, spoznavanje za življenje nujnih družbenih pravil ter sprejemanje različnih odločitev tekom celotnega življenja (Hmelak in Kralj, 2017). Otroka nauči izbirati med različnimi možnostmi in nato sprejeti odločitev z njenimi posledicami. Poleg tega ga sooča s svojimi čustvi in razvija vztrajnost, tekmovalnost. Zadovoljuje otrokove potrebe po ustvarjanju, sodelovanju in znanju (Merhar, Umek, Jemec in Repnik, 2013).

Naravno okolje omogoča ustvarjalno igro, zato se bomo kljub temu da poznamo več vrst iger, ustavili le pri tej. Ustvarjalna igra je tista igra, ki vpliva na otrokov kognitivni (spoznavni) razvoj. Igra je notranje motivirana, otroci v njej uživajo in so v njej ustvarjalni. V vsakem razvojnem obdobju se ta ustvarjalnost kaže drugače (Batistič Zorec, 2019).

Poznamo več materialov, s katerimi se lahko igramo, vendar, ker smo v gozdu predvsem obdani z nestrukturiranim, se bomo posvetili le slednjemu.

2.2 Nestrukturiran material za igro

Nestrukturirani materiali so tako naravni kot odpadni materiali, ki jih uporabljamo za igro otrok. Taki materiali zelo dobro spodbujajo socialen in čustveni razvoj ter otrokovo ustvarjalnost in domišljijo. Igra s temi materiali otroke spodbuja in uči sodelovanja, prilagajanja, raziskovanja in eksperimentiranja. Taki materiali za igro imajo veliko širšo vlogo, in sicer pozitivno vplivajo na spretnost razmišljanja, razvijanje koncentracije in motoričnih sposobnosti ter razumevanje matematičnih pojmov (Thiessen idr., 2013; Minivrtec, 2018; Playgroup SA, 2017).

Predstavili bomo le naravni nestrukturirani material, ki ga otrok lahko najde sam v gozdu ali drugemu naravnemu okolju. Narava mu ponuja različen in pester nestrukturiran material (Manitoba, b. d.):

- pesek v različnih oblikah (mivka, pesek, kamni),
- mah,
- listje vseh oblik in barv,
- plodovi dreves in njihove lupine,
- storži različnih oblik in vrst,
- perje,
- les različnih oblik, sort, barv in velikosti.

3 UČENJE

3.1 Učenje v predšolskem obdobju

Največkrat si učenje predstavljamo po šolsko, kot sedenje ob zvezkih in knjigah, ki ga spremlja napor, nelagodje, dolgčas in strah. Vendar se učenje začne mnogo pred vstopom v šolo. Otrok se uči s pomočjo izkušenj, ki jih doživi v svojem fizikalnem in socialnem okolju (Maretič Požarnik, 2018).

V predšolskem obdobju je učenje predvsem spontano. Otroci se učijo preko igre, dejavnosti in rutin, ki v vrtcu potekajo v interakciji z ostalimi otroki in odraslimi. Učenje poteka s pomočjo opazovanja, preizkušanja, posnemanja, reševanja problemov in konfliktov, komentiranja dejavnosti, poslušanja ter spraševanja (Batistič Zorec, 2013). Med igro je otrok aktivno vključen, uporablja domišljijo, ustvarjalnost, raziskuje svoje okolje, preigrava vloge odraslih in je v interakciji z ostalimi, ki so del njegovega okolja. Skozi igro otrok gradi lastne kompetence, gradi samopodobo, samozavest in se uči za izzive, ki ga še čakajo v resničnem svetu (Erickson, 1985, po Bergant, 2015, str. 25).

V Kurikulumu za vrtce (1999) lahko preberemo, da je v igri odnos do realnosti drugačen in predstavlja območje med otrokovim trenutnim in potencialnim razvojem. To nam pove, da se otrok skozi igro razvija in uči na kognitivnem, socialnem, emocionalnem in gibalnem področju.

Kakovostno učenje je tisto ki otroka aktivira celostno, miselno in čustveno, kar najdemo v aktivnem učenju (Maretič Požarnik, 2018).

3.2 Aktivno učenje

Že v Kurikulumu za vrtce (1999) piše, da je potrebno vključevati otrokovo aktivno učenje, mu omogočati izražanje, doživljanje in ga čustveno ter socialno angažiramo. To pa dosežemo tako, da v vrtcu gradimo otrokove zmožnosti, ga usmerjamo in vodimo k pridobivanju novih izkušenj, doživetij ter spoznanj na način, da mu postavljamo smiselne zahteve in probleme. Bolj ko učenje poteka s samostojnim iskanjem, razmišljanjem, s smiselno komunikacijo in postavljanjem hipotez, bolj je uspešno. Poleg tega pa je takšno znanje trajnejše (Maretič Požarnik, 2018).

4 NARAVA

4.1 Narava v kurikulumu

Kurikulum za vrtec je nacionalni dokument, ki ureja predšolsko vzgojo v Republiki Sloveniji. Je strokovna podlaga za delo v vrtcu. Temelji na celostnem razvoju otroka in vsebuje pet temeljnih področij razvoja. To so gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika.

Področje narave ima svoje globalne in konkretizirane cilje. Razdeljeno je v tri tematske veje: spoznavanje naravnega okolja, seznanjanje z živimi bitji in seznanjanje z lastnim telesom (Novak idr., 2003)

Po Kurikulimu (1999) je narava področje, znotraj katerega razvijamo sposobnosti otrok za dejavno vključevanje v tako fizično kot družbeno okolje in ustvarjanje zdravega, varnega življenjskega okolja in navad.

Znotraj narave otrok spoznava živali, rastline, predmete in pojave, ki ga obdajajo. Živa bitja spoznava, jih spoštuje in se zanima za njih. Spoznava naravno okolje in je aktiven v smeri njegove ohranitve. Otrok razvija povezanost dogodkov v prostoru in času. Stik z naravo je običajen in del njegovega življenja. Podobo okolje vključuje v svoj vsakdan, tako da skrbi za rastline in živali v svojem okolju, je do njih obziren in se veseli srečanja z njimi.

Otrok raziskuje pojave, ki ga zanimajo ter se ob tem zabava. To ga vodi do novih problemov, ki so mu zanimivi. Snovi in telesa meša, segreva, ohlaja, reže, trga, vlaži ipd., in ob tem sam spoznava, kako se spreminjajo. Spoznava spremembe, ki so vezane na letne čase. Opazuje pojave in o njih razmišlja. Rokuje s predmeti, snovmi in živimi bitji. Tako spoznava lastnosti snovi in teles ter razvija čut za naravo. Med tem ko se igra, spoznava namembnost, uporabnost in delovanje stvari. Uči se o gibanju, energiji in spoznava, da vsega ni moč razumeti.

V Priročniku h kurikulumu za vrtce, *Otrok v vrtcu*, je poudarjeno, da je pri naravoslovnih dejavnosti potrebno vključiti širšo okolico vrtca, pa naj bo to mesto ali pa podeželje. Potrebno jo je izkoristiti in raziskati, saj ponuja nešteto možnosti za odkrivanje in raziskovanje. Področje narave se močno povezuje in prepleta z ostalimi kurikularnimi področji (Marjanovič Umek idr., 2008).

V Kurikulumu za vrtce ni opredeljena okoljska vzgoja, kot samostojno področje, zato jo lahko vzgojitelj hitro prezre, čeprav tam najdemo posamezne cilje s področja okoljske vzgoje (Hmelak in Lepičnik Vodopivec, 2019).

V Sloveniji sicer imamo okoljsko vzgojo, ki je umeščena kot interdisciplinarno področje na vseh stopnjah izobraževanja in je tudi del predmetov. Nismo pa zadovoljni s hitrostjo nastajanja in

razvoja okoljske vzgoje. Prizadevanja za redifiniranje okoljske vzgoje niso zadovoljiva (Rajšp in Fošnarič, 2014).

Zavedanje o pomembnosti okolja in narave pa se razvija preko izobraževanja in vzgoje za trajnostni razvoj. Vzgojno izobraževalni delavci imamo pomembno vlogo pri usmerjanju mladih generacij, da se zavedajo svoje odgovornosti do narave. Tako usmerjena vzgoja in izobraževanje otrokom omogoča pridobivanje izkušenj in spretnosti za njihovo prihodnost. Tako zavedanje o pomembnosti okolja in narave pri njih pusti trajen pečat (Železnik in Planinšek, 2021).

Predšolskim otrokom gozd in narava še ne predstavljata vrednote. Se pa v naravnem okolju dobro počutijo, radi ga obiskujejo, vendar je za njih to še vedno le prostor, v katerem uresničujejo svoje fizične in materialne potrebe. Tako lahko v naravi spulijo kakšno rastlino ali odlomijo vejo, vendar to ni storjeno namerno, da bi uničevali. Tu je pomembna vloga odraslega in njegov odnos do narave. Zgled je najboljši učitelj. Otroci začnejo dojemati naravo kot vrednoto šele med 6. in 12. letom, vendar le, če bodo v predšolske obdobju postavili dobre temelje. Do njih pa pride le, če so otroci v naravi. Če jih oropamo pridobivanja izkušenj v naravi, lahko kasneje to pripelje do strahu in neprimernega odnosa do narave (Györek idr., 2014).

4.2 Pomen bivanja v naravi

Tekom evolucije je razvoj človeka potekal v naravi. Temu sta prilagojena zgradba in delovanje človeških možganov. V današnjem času se naš živčni sistem obnaša enako kot v preteklosti. Naša čutila so bolj prilagojena na dražljaje iz narave, zato se naši možgani na te dražljaje odzivajo pozitivno. Tako se v naravi umiri nas srčni utrip, znižajo se krvni tlak, vrednosti stresnih hormonov in raven sladkorja v krvi (Vilhar, 2021). Škerbec (2018) dodaja, da morajo otroci razviti in spoznati čute že v prvih letih življenja, saj se bodo kasneje z njimi težje spopadali. Da pa bi otroci razvili svoje čute imajo, z današnjim načinom življenja, ponujenih premalo možnosti. Zato pa Lavin (2018) pravi, da gozd ne hrani le našega znanja, ampak tudi naše čute, zato ga je potrebno raziskovati z notranjim in zunanjim občutenjem.

Ne smemo pozabiti na dejstvo, da Evropejci preživimo kar 90 odstotkov svojega časa v zaprtih prostorih, le 10 odstotkov v naravi. Hitro življenje nas psihično obremenjuje. Oba dejavnika vplivata na nas celostno in prinašata slabo počutje, težave z zdravjem, šibek imunski sistem, zmanjšane gibalne sposobnosti in še bi lahko naštevali (Češek, 2022). Otroci tudi doma vse več časa preživijo za ekrani, kar pa jim ne koristi pri razvoju motoričnih sposobnosti (Grabovec, 2017). Predšolski otroci naj bi po podatkih iz leta 2016 (Rek in Milanovski Brumat, 2016) v povprečju pred ekrani preživeli skoraj 2 uri. Med pandemijo Covid-19 se je ta čas močno povečal, predvsem pri otrocih starih od 6 do 10 let (K.Š., 2022). Čas pred ekrani se je podaljševal še več kot eno leto po pandemiji (Sidharthan, 2023).

Otrokom so vsebine, ki jim jih ponujata televizija in računalnik zanimive, zato pa imamo tu odrasli pomembno vlogo, da jih spodbujamo za dejavnosti v naravi in jih pravilno usmerjamo. Najbolj pomembno pa je, da se odrasli zavedamo, da smo prav mi otrokom največji in najboljši zgled in sicer ne le pri uporabi ekranov, temveč jim z zgledom privzgojimo spoštljiv odnos do narave, jih učimo sožitja med nami in naravo, jih seznanimo z opazovanjem in učimo o obnašanju v gozdu (Kojc in Krašna, 2017). Hkrati bi mogli otrokom bolj zaupati, da bi bili tako bolj samostojni. Igrati bi se morali z vrstniki, raziskovati domače okolje in materiale v njem (Štempihar, 2017).

Strah pred nevarnostjo se je iz mest razširil tudi na podeželje, kar ima za posledico omejeno dopuščanje nenadzorovane igre na prostem otrokom (Harris, 2015). Na omejevanje otroške igre v naravnem okolju so vplivale tudi spremembe v urbanem okolju. Po nekod po svetu je igra vse bolj nadzorovana. V znamenju varnosti je bolj usmerjena na igro na urejenih igriščih. V okolju, ki ni naravno, vendar prirejeno v otroško igrišče, imajo otroci manj možnost v svobodi gibanja, izbire in raziskovanja (McClain in Vandermaas-Peeler, 2015).

Globalizacija, tehnološki napredki in rast mest so pripeljali do zmanjševanja časa, namenjenega igri na prostem. Drugi dejavnik je strah, tako staršev, kot strokovnih delavcev, ki jim ga zbuja igra v naravnem okolje. Kot posledica na vse to, se otroci veliko časa zadržujejo v notranjih prostorih in se poslužujejo strukturiranih dejavnosti pod nadzorom odraslih. Starši, ki imajo vse manj časa in dolge delavnike, želijo otrokom zagotoviti najboljše pogoje za pridobivanje različnih veščin in znanj. Tako namesto proste igre otrokom ponujajo akademske dejavnosti in šport. V hitrem tempu časa otroke prevažajo iz ene dejavnosti na drugo z avtom in tako otroke osiromašijo izkušnje zunanjega okolja in sodelovanja v družbi (Bento in Dias, 2017). Urniki otrok so prepolni s strukturiranimi popoldanskimi dejavnostmi, kar je prav tako razlog za zmanjšano igro v naravi (Holloway in Pimlott – Wilson, 2014).

Raziskave kažejo, da tudi strokovni delavci v vrtci otrokom ne omogočajo toliko časa v naravi, kot pedagoški delavci skandinavskih dežel. Raziskavo o tem sta naredila Kos in Jerman (2013) in sicer med 140 vzgojitelji in 264 starši predšolskih otrok v Sloveniji. Spraševali so jih koliko časa otroci preživijo na prostem. Razlika je že v času, ki ga preživijo v hladnejših mesecih in v času, ki ga preživijo v toplejših mesecih. V toplejših 10 ur, v hladnejših pa 5,5 ur na teden. Od tega v naravnem okolju 3 ure v toplejših mesecih in 1,6 ure na teden v hladnejših mesecih. Starejši otroci preživijo več časa na prostem kot mlajši. Ko so rezultate primerjali z norveškimi so ugotovili, da v toplejših mesecih norveški otroci na prostem porabijo 70% časa, slovenski otroci pa le 23%. V hladnejših mesecih so norveški otroci 31% časa zunaj, slovenski pa le 13%. Slovenske vzgojitelje so še dodatno spraševali s pomočjo anketnega vprašalnika. Povedali so jim, da menijo, da bi bilo bolje, da bi otroci v naravnem okolju preživeli dlje časa. Učitelji so kot

težavo navajali nedostopnost naravnemu okolju ter neprimerno obutev in oblačila otrok. Starši so v 94% napisali, da bi bili pripravljene zagotoviti ustrezno opremo.

Pogostost bivanja in preživljanja aktivnega časa v naravi pri predšolskih otrocih je dobra iz dveh vidikov, in sicer za njihov razvoj kot tudi za naravo, saj na tak način razvijajo pozitiven odnos do nje (Vilhar in Rantaša, 2016).

Čas, ki ga otrok preživi v naravi, je zelo povezan z gibalno aktivnostjo in učenjem. Gibanje vpliva na hitrost delovanja možganov. Med gibanjem so možgani dovzetnejši za učenje in aktivnejši (Györek idr., 2014).

Na zdravje vplivajo številni dejavniki. Največji vpliv imajo nanj geni, okolje v katerem prebivajo in izobrazba. Poleg teh treh je pomembna tudi možnost do dostopa do narave, ki ima pomemben vpliv na zdravje ljudi. Na genetiko nimamo vpliva, imamo pa vpliv na izobraževanje in okolje, v katerem smo. Dejavnosti, ki jih z otroki izvajamo v naravnem okolju, lahko dobro vplivajo na zdravje otrok. Naravno okolje in gibanje v njem lahko pozitivno vplivata na zdravje ljudi na različne načine. Dokazano pozitivno vpliva na duševno zdravje, pri otrocih zmanjšuje vedenjske težave, povečuje pozornost in koncentracijo ter prispeva k dobremu počutju. Ima vpliv na količino stresnih hormonov. Stres sicer zelo slabo vpliva na otrokovo sposobnost učenja, koncentracijo, povečujejo pomanjkanje samozaupanja in povečuje tesnobo. Naravno okolje omogoča višjo kvaliteto gibanja, kot jo omogoča zaprt prostor. Ta vpliva na fizično zdravje in življenjsko dobo (Györek idr., 2014).

Bivanje v naravi ima pozitiven učinek na delovanje imunskega sistema, zmanjša tesnobo, depresijo, izboljšuje koncentracijo in spomin, okrepi nas pri soočanju s svojim čustvi in celostno dobro vpliva na naše zdravje (Češek, 2020). Tako kot odraslim, narava koristi tudi otrokom, kar povedo tudi vzgojitelji iz svoje prakse (educationscotland.gov.uk, b. d.).

Otroci so v naravnem okolju v stiku s številnimi bakterijami in mikrobi, ki so prisotne na tleh, žuželkah, rastlinah, v vodi in drugod. Izpostavljenost majhnim odmerkom pripomore h krepitvi imunskega sistema. V notranjih prostorih je manjša možnost za krepitev imunskega sistema, saj se uporabljajo čistila in razkužila, ki pobijejo bakterije in mikrobe (Sobel, 2016).

Naravno okolje s svojo odprtostjo in stalnim spreminjanjem otrokom omogoča svobodo, stik z naravnimi elementi in urjenje fine in grobe motorike. Zunanji pogoji, kot so sončna svetloba in svež zrak, pripomorejo k boljšemu razvoju kosti, k krepitvi imunskega sistema in dobri telesni aktivnosti. V današnjem času, ko ima vse več otrok in mladostnikov prekomerno telesno težo, je potreba po aktivnosti nujna. Igra v zunanjem okolju povečuje pozornost in je ključ do dobrega počutja (Bento in Dias, 2017).

Posledica tega, da danes otroci odraščajo predvsem v notranjih prostorih, ki jih ščitijo pred nevarnostmi, se pojavljajo negativni učinki pri fizičnem, čustvenem in kognitivnem razvoju otrok. Otroci veliko čas preživijo v sedečem položaju, tako v vrtcih in šolah, kot doma. To pa vodi v debelost, ki jo opažamo po svetu in tudi pri nas. V Sloveniji je otrok, ki imajo prekomerno telesno težo kar 15 do 20 odstotkov (Györek idr., 2014).

Spremembe okoljskih dejavnikov povzročajo po svetu eno tretjino bolezni med otroki. Te spremembe so onesnažena tla in zrak ali pa nedostopnost pitne vode. V Sloveniji imajo ti dejavniki manjši vpliv. To je treba pripisati večji pokritosti države z gozdovi, saj blažijo negativne okoljske dejavnike. Kvaliteta zraka je v gozdovih mnogo večja, kot v mestih. Drevesa ščitijo pred soncem, vetrom, plazovi in poplavami (Györek idr., 2014).

Gibanje v naravi je primerno za prav vse otroke, ne glede na njihov značaj, temperament, gibalne sposobnosti ali pa ovire v razvoju. Hoja v godu je drugačna, kot hoja v mestu. Otrokom ponuja gibalne priložnosti, kot je hoja po koreninah, kamnih, vzpetinah, štorih in še bi se našlo. Terenu se morajo nenehno prilagajati, zato so otrokove gibalne sposobnosti ves čas na preizkušnji in tako postajajo vse boljše (Györek idr., 2014).

Vzgojno izobraževalne institucije imajo možnost in poslanstvo, da na tem področju nekaj spremenijo. Ker se je bivanje v naravi v prostem času, pod okriljem otrokove družine, močno zmanjšalo, je prav, da prav vzgojno izobraževalne institucije povečajo ta čas (Harris, 2015). Potrebne so korenite spremembe, saj kljub vsemu želimo zadovoljevati potrebe današnjega časa na način, ki ne ogroža prihodnjih rodov. Potrebno je spremeniti mišljenje in priti do sprememb v socialnih in ekonomskih strukturah. Za to je potrebno pedagoge čim bolj izobraziti v smeri trajnostnega razvoja (Lepičnik Vodopivec, 2013).

4.3 Narava kot spodbuda za igro in učenje

Evolucija človeka je ves čas potekala v naravi in temu so prilagojeni tudi možgani. Ves čas evolucije se jo človek učil na izkustveni način, otroci pa predvsem preko igre. Prosta igra, izkustveno in situacijsko učenje ter gibanje omogočajo spontan razvoj na najvišji stopnji. To dokazuje tudi nevroznanost, ki pravi, da je narava terapevtsko in razvojno okolje, ki spodbuja razvoj možganov ter krepi otrokove sposobnosti (Györek, 2018b).

Otroci se skozi celotno evolucijo učijo na izkustven način, skozi igro (Vilhar, 2021). »Razvoj otroka na vseh področjih – kognitivnem, socialnem, čustvenem in motoričnem – poteka v naravi spontano, na maksimalni možni stopnji, seveda ob prosti igri, izkustvenem in situacijskem učenju ter gibanju.« (Vilhar, 2021, str. 21) Včasih, ko otroci niso hodili v šolo, so se učili iz izkušenj v naravi, običajno so to počeli, ko so spremljali starše pri kmečkih opravilih. Od

urbanizacije dalje smo vse manj povezani z naravo (Gomboc, 2016). Že današnja generacija je v primerjavi s prejšnjo manj časa v naravi (Harris, 2015).

Igra pri otroku nastane zaradi notranje motivacije in je spontana. Izvaja jo zaradi osebnega zadovoljstva in je svobodna. Ga osrečuje in mu prinaša zadovoljstvo ter ugodje. Omogoča mu celostni razvoj. Med igro se uči sodelovanja, komunikacije, reševanja konfliktov, uri svojo grobo in fino motoriko, jezik, govor in osvaja pojme (Kranjc in Nemec, 2013). Igra zelo močno in pomembno vpliva na otroka. Krepi gibalne sposobnosti in živčevje, ter ob njej spozna svoje meje. Kot je bilo že omenjeno, se med igro tudi uri v socialnih veščinah, kot so sklepanje prijateljstev, reševanje konfliktov, sodelovanje, sprejemanje in empatija. Uči se izražati in nadzorovati svoja čustva. Z igro razvija domišljijo in ustvarjalnost ter širi svoja obzorja. Ob tem pa nezavedno širi svoje znanje in svoje kognitivne sposobnosti (Martenčič Požarnik, 2018).

Okolje, ki je vsebinsko bogato, raznoliko in stimulatивно zagotavlja razvojne sposobnosti pri otroku. Predstavlja pogoj, da otrok razvije in vzpostavi odnos z okoljem, tako z osebami, kot predmeti v okolju. Ključnega pomena pri tem pa je otrokova zavestna aktivnost. Otroci so pravzaprav soustvarjalci svojega razvoja, znanja in spretnosti (Plevnik in Pišot, 2016).

Otroci ob učenju na prostem uživajo (Hopwood-Stephens, 2013). Raziskava, ki jo je izvedel Juvan (2013) to tudi dokazuje. Vrtčevski otroci so se večkrat med drugim igrali tudi v gozdu in drugih naravnih okoljih in ko so jih vprašali, kateri kraj jim je najljubši za igro, so večinoma vsi izbrali naravno okolje, nekaj jih je izbralo igrišče in nihče ni izbral igralnice.

Otroci so v zaprtih prostorih vse bolj pasivni, nezainteresirani in nemotivirani, v naravnem okolju pa polni navdušenja, zanimanja in sodelovanja. Vloga otrok tako postane aktivna, kar jim je pisano na kožo. Okolje, ki ni konstantno, se spreminja, jih ves čas izziva ter jih uči odgovornosti do sebe in drugih (Györek, 2016).

Gozd nam ponuja pozitivno klimo za igro in učenje. Je prostor, ki omogoča svobodo izražanja misli. Za otroke današnjega materialističnega in potrošniškega sveta predstavlja izkušnja z gozdom posebno doživetje. Gre za odlično igrišče, ki v celoti uresničuje načela, po katerih naj bi bila oblikovanja vsa igrišča, tudi tista v urbanem okolju. Gozd je prostor, kjer lahko igra traja dolgo časa, če le tudi se vmes prekine in nato ponovne začne, v njem je moč najti veliko raznolikih prostorov in materialov, ki so nestrukturirani, kar jim ponuja možnosti novih izzivov in izkušenj. Ponujeni material lahko uporabijo na neskončno načinov (Györek, 2014).

Sodobna nevroznanost potrjuje, da je narava terapevtsko in razvojno okolje, ki spodbuja razvoj možganov, kar pa krepi otrokovo sposobnosti. Raziskave o vplivu narave dokazujejo, da redna aktivnost v naravi razvija motorične veščine, pomaga pri hitremu okrevanju oziroma otroci

manj zbolevajo. Poleg tega izboljšuje splošno počutje, večjo samostojnost, samozavest, sodelovalnost in podaljšuje pozornost (Vilhar, 2021).

Igra v naravi otrokom omogoča izkustveno učenje, ob čemer spoznavajo okolje in živa bitja v njem. Pridobivajo izkušnje, prevzemajo odgovornost, razvijajo gibalne ter funkcionalne sposobnosti, postajajo vse bolj samozavestni, si pripravljeni pomagati, sodelovati, komunicirati, razvijajo solidarnost in odkrivajo samega sebe. Spodbuja jih k improvizaciji in kreativnosti. V naravi si prepevajo, dajejo ritem in si izmišljujejo vzorce spremljav. Igrajo igre vlog, govorno nastopajo, poslušajo, odkrivajo in rešujejo konflikte (Vilhar, 2021). Martinović (2015) dodaja, da je pomembna lastna aktivnost otrok, tako znotraj, kot zunaj zidov vrtca. Vendar pa nam izkustveno učenje v naravi daje izkušnje, s katerimi razvijamo odgovornost do narave in se zavedamo pomena njenega ohranjanja. Posledično otrok razvija tudi občutek za sočloveka. Narava daje vzgojitelju možnost, da otrokom izkaže zaupanje in jim omogoči uresničevati njihove potrebe po raziskovanju. Tako postajajo vse bolj samostojni, spretni, uspešni in nenehno preizkušajo lastne meje.

Narava predstavlja tudi ogromen poligon za gibanje. Ne smemo pozabiti, da gibalna aktivnost in učenje otrok hodita z roko v roki. Gibanje ima pozitiven vpliv na hitrost delovanja možganov. Otroci, ki se igrajo v naravnem okolju, imajo veliko bolj razvite motorične veščine in telesno moč (Györek idr., 2014).

Raziskave dokazujejo, da na kakovost učenja vpliva učno okolje. Najbolj izstopajo tista, ki otroka celostno aktivirajo. Se pravi čustveno, miselno, senzorno in socialno (Martenič Požarnik, 2018). Z izkustvenim učenjem na prostem, zunaj učilnice ali igralnice, so otroci v stiku z resničnim svetom in se z njim povezujejo. Ta jim pomaga osvajati znanja, razumevanja in pridobivanja veščin v konkretnem kontekstu, kar jih bo spremljalo skozi celo življenje. Zunanje okolje, tako naravna kot domača okolica spodbujata ustvarjalno razmišljanje in učenje. To pa ponuja nove izzive, radovednost, kritično razmišljanje ter refleksijo. V zunanjem okolju otroci pridejo do spoznanj, da se tu ne ujema vse s tem, kar piše v knjigah, kar prinaša spoznanje o zapletenosti sveta, to pa pripomore k razvoju spretnosti kritičnega mišljenja (educationscotland.gov.uk, b. d.).

Zunanje okolje otroku omogoča odprto učno okolje, ki je nasprotje tradicionalnega poučevanja, kjer gre za podajanje informacij in neaktivnost otrok. Omogoča, da med vzgojnim procesom znanje iščemo prav vsi, tako otroci kot vzgojitelji. Tako okolje omogoča priložnost za nove zamisli, spretnosti, ideje, razvoj kreativnosti in pridobivanje različnega znanja (Györek, 2013).

V današnjem hitrem svetu so človekova čutila izpostavljena tudi neustreznim dražljajem. V vsakodnevnem življenju (vrtcu, šoli, službi) sprejemamo veliko informacij, ki jih naše telo

sprejema in ki so nujne, da v urbanem okolju preživimo dan. Današnji način življenja lahko negativno vpliva na zdravje, pri otrocih pa lahko preide v razvojne motnje. Čas, preživet v naravi, je čedalje manjši oziroma je za večino otrok čedalje bolj omejen. Richard Louv je metaforično rekel, da to vodi do »pomanjkanja narave«. V svojih delih zaskrbljeno ugotavlja, da dolgoročne posledice odtujenosti od narave celotne generacije otrok, vodi v to, da ne vidijo smisla v ohranjanju in varovanju narave, kajti je ne poznajo in zato tudi ne cenijo. Zato sta igra in pouk v vrtcih in šolah morda zadnja priložnost, da se otroci spet povežejo z naravo in tako ustvarimo bodočo generacijo, ki bo naravo cenila in jo ohranjala (Vihar, 2020). Volk Korže in Lužnik (2017) dodajata, da so današnji otroci oropani naravnega okolje, kakovostnega družabnega življenja ter izkušenj resničnega sveta, kot so igra v naravi, igra z vodo, izdelava lesenih lokov in piščali, plezanje po drevesih ter prosta igra z vrstniki. To vse se je starejšim generacijam zdelo za samoumevno. Turk (2014) pravi, da so mladostniki v mestih izgubili stik z naravo.

Obnašanje otrok je v naravi drugačno, kot v notranjih prostorih. Otroci z več energije se v naravi umirijo in postanejo bolj osredotočeni, tihi učenci pa se bolj odprejo in postanejo zgovornejši. Zunanji prostor vse nekako uravnovesi. Otrokom narava daje priložnost učenja s celim telesom. Manj strukturirano okolje zagotavlja drugačno učno izkušnjo, kot jo otrokom ponuja igralnica (educationscotland.gov.uk. b. d.).

Naravni material je nestrukturiran pripomoček, ki otrokom omogoča neskončne možnosti za igro. Pri tem uporablja svojo domišljijo in uresničuje svoje potrebe. Otrok se sam odloči, kaj se bo igral, kako se bo igral in s kom se bo igral. Ob taki igri otrok izumlja in predmetom daje novo vlogo (palica je lahko čarobna palica, laser, policijski loparček, kuhalnica, pisalo, gradnik hiše ...), kar pa vodi k divergentnemu mišljenju, ustvarjalnosti in reševanju problemov. V naravi se materiali sami ponujajo, so lahko dostopni, zastonj in ponujajo veliko različnih možnosti uporabe (Bento in Dias, 2017). Poleg tega pa jim daje narava veliko prostorskih možnosti in spodbud, kjer si otroci izmišljujejo zgodbe, v katere so aktivno vključeni (Sobel, 2016).

Bivanje v naravi in izkustveno učenje v naravi pozitivno vplivata na otroke na vseh nivojih. Jih spodbujata in omogočata aktivno preživljanje časa v naravi, kjer se sprostijo, pozabijo na težave in pritiske družbe. Otroci tako začutijo moč narave in se z njo povežejo (Turk, 2014).

Vilharjeva (2021) pravi, da moramo otrokom omogočiti pestrost čutnih vtisov in aktivne izkušnje v naravi. Odrasli smo tu tisti, ki le usmerjamo, smo zgled za prijazno in prijetno komunikacijo in predvsem zgled za spoštljiv odnos do narave in raziskovanja. Narava ne priganja, temveč ponuja spokojnost in čas, da otroci odkrivajo ter spoznavajo stvari v svojem tempu. Hkrati pa jih svež zrak in igra z vsem, kar ponuja narava, napolni z dodatno energijo. Ima moč spodbujanja pri raziskovanju, tveganju, igranju, učenju in še bi lahko naštevali.

Ob rednih obiskih narave se vzpostavi rutina. Prostornost gozda prispeva k zmanjšanju števila konfliktov. Otroci postanejo bolj umirjeni in pozornejši (Györek, 2013).

4.4 Vpliv narave na razvoj otroka

V Priročniku za učenje in igro v gozdu (2016) so naštetih vplivi narave na razvoj otroka, in sicer:

- več gibanja, zdravja in boljše motorične veščine,
- izboljšanje pozornosti, koncentracije in motivacije,
- več domišljije, izboljšanje opazovalnih sposobnosti, bolj kreativna igra,
- več samozavesti in samozaupanja,
- boljši socialni odnosi,
- manj stresa.

Igra v naravnem okolju spodbuja razvoj tako kognitivnih, kot fizičnih in socialnih sposobnosti ter krepi otroka na čustvenem področju. Vse skupaj pa otrokom nudi dobro osnovo za učenje. Igra v naravnem okolju otrokom omogoča eksperimentiranje, reševanje problemov, kreativno razmišljanje, sodelovanje, spoznavanje samega sebe, sveta okrog sebe in še marsikaj (Bento in Dias, 2017).

Ustvarjalna domišljija svoj vrh doseže v predšolskem obdobju. Zato je pomembno, da jo spodbujamo od začetka, kar pa nam narava s svojim materialom tudi omogoča. Ustvarjalen posameznik se bo tekom svojega življenja lažje znašel, kajti ravno ustvarjalnost pelje v napredek posameznika in družbe ter vpliva na lažje prilagajanje hitrejšemu spreminjanju (Štemberger in Cencič, 2016).

4.5 Pomen tveganja pri igri v naravnem okolju

Tveganje igre v naravnem okolju obstaja, saj se otroci pri igri lahko poškodujejo. Poškodbe se dogajajo nenehno. Vedno so se in se bodo še naprej. Kar pa ni razlog in opravičilo, da bi otroke osiromašili z izkušnjo igre v naravi. Za tveganje bi mogli biti hvaležni, saj je pogosto pozitivna sila. Brez tveganja se ne bi naučili osnovnih veščin, ki so nujne za življenje. Ne bi se naučili hoditi, teči ali voziti kolesa. Noben se ne bi nikoli lotil novega športa ali pa se trudil z izboljšanjem uspeha. Tudi podjetja ne bi nikoli ustvarila nove izdelke ali uporabljala nove, drugačne pristope. Tveganje s seboj nosi in omogoča izzive in možnosti neuspeha, hkrati pa je bistven del napredka in uspeha. Tveganje pripomore k rasti. Otrokom pomaga razviti dobro presojo, vztrajnost, pogum, vzdržnost in samozavest. V odrasli dobi se prav tako srečujemo z izzivi, vendar pri tveganju uporabimo presojo, ki smo si jo zgradili z dolgoletno prakso, kljub uspehom in neuspehom. Ali bomo tveganje sprejeli, je odvisno od posameznika. Imamo možnost, da sprejmemo tveganje ali pa ne. S tem ko ga sprejmemo, sprejmemo tudi možnost poškodb (Sobel, 2016).

Zaradi strahu pred poškodbami, lahko podcenjujemo sposobnosti otrok, to pa privede do tega, da naravno okolje postane še bolj nevarno učno okolje, saj smo otroke osiromašili za možnost, da bi se na podlagi izkušenj naučil, kako ostati varni. S preprečevanjem tveganih situacij otroci ne bodo vedeli, kako ravnati v nepredvidljivem okolju. Ker ne bodo imeli te izkušnje, jim bo primanjkovalo samozavesti za samostojno premagovanje izzivov. Ko otrok doživi tveganje kot uspešno, v njem prebudi občutek sreče, saj je opravil zastavljen izziv ali osvojil novo spretnost (Bento in Dias, 2017).

Glede tveganja moramo biti realistični, saj igro v naravnem okolju spremljajo tudi poškodbe, ki so pa navadno manjše. To so praske, piki, modrice in včasih tudi zlomi kosti. To so poškodbe, ki so znane tudi odraslim, ki so odraščali v zunanjem okolju in niso trajnejše (Sobel, 2016).

Dobri vzgojitelj bo otrokom zaupal, jim pustil, da svobodno raziskujejo in se svobodno gibajo po naravnem okolju, vendar jih bo ves čas imel pod nadzorom. Pod njegovim vodstvom se bodo zmanjšale tudi druge potencialne nevarnosti, saj bo vzgojitelj glede na poznavanje terena, otroke na njih prej opozoril. Tako se bodo otroci učili in postopoma tudi sami znali predvidevati in presoditi okoliščine v naravi. Ob pomoči odraslega se tako naučijo prepoznavati nevarne situacije in strupene rastline (Sobel, 2016).

Otroci se sami dobro zavedajo, na kateri stopnji sposobnosti so in kakšna je stopnja tveganja. Na podlagi tega postavljajo notranje meje (Brussoni idr., 2012; Little in Wyver, 2008). Brussoni idr. (2012) poudarjajo, da se meja, kjer se še čutijo sposobni in varni, razlikuje med vrstniki.

Še ena izmed skrbi, ki pesti nekatere starše, je, da bi otrok zbolel, če so temperature nizke ali pa dežuje. Zato je prav, da vzgojitelj ozavešča starše o ustrezni opreми, ki omogoča raziskovanje naravnega okolja v različnih vremenskih razmerah. Otrokom naj kupijo nepremočljive obleke, gumijaste čevlje in podložene nepremočljive čevlje za zimo. Tako bo tudi z ustrezno obutvijo in oblačili poskrbljeno za varnost in zdravje otrok (Bento in Dias, 2017).

4.6 Vpliv gozda na otroke

Gozd nam je samoumeven, da ga včasih niti opazimo ne več. Življenje brez njega bi bilo drugačno, čudno in nepredstavljivo (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016). Lesnik pravi, da o gozdu zelo radi govorimo in ga občudujemo. Radi povemo, da je Slovenija gozdnata država in da jo to uvršča na evropski vrh (prav tam).

Otroci so v gozdu srečni, nasmejani in dobre volje. Gozd, kot prostor, jim omogoča gibanje, v njem pridobivajo senzorne izkušnje, vpliva na izboljšanje kompetence pozornosti, večja socialno vključenost, zmanjšuje agresivnost, krepi motivacijo za učenje, večja čustveno odzivnost in stabilnost ter spodbuja ustvarjalnost (Györek idr., 2014).

Gozd oblaži dejavnike sodobnega časa in »obnovi pozornost, zmanjšuje jezo, zmanjšuje stres, okrepi pozitivno razpoloženje, duševno zdravje in dobro počutje, omogoča sprostitve, spodbuja čute, izboljša občutek dobrega počutja in zadovoljstva z življenjem« (Györek idr., 2016, str. 27). Gozd vpliva na otrokova razvojna področja, kot je gibalni razvoj. Vpliva tudi na zdravje. Spodbudno deluje na razvoj otrokove koncentracije, pozornosti in motivacije. Prav tako pomaga pri večanju domišljije, ustvarjalnosti in kreativnosti. Motivira k opazovanju in krepitvi teh sposobnosti. In nenazadnje vpliva na razvoj samozavesti, socialnih veščin ter tako vpliva na boljše medsebojne odnose in manj stresa (Györek, 2016).

Otroci odkrivajo gozd, ga raziskujejo na primerni stopnji njihovega razvoja in s tem spoznavajo ne le naravo, temveč tudi zbudijo svoje čutne zaznave. Učijo se, kako se kaj občuti, nauči in odkrije. So aktivni udeleženci. Spremembe v naravi doživijo, izkusijo in začutijo (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016). Turk (2014) pravi, da je nujno, da se vedno znova vračamo k naravi, kajti ta nas uči, zdravi in vodi. Je naravna učilnica, igralnica, ki nam ponuja pristen stik z naravo in izkušnjo doživetja, ki je neposredna.

V gozdu otroci postanejo aktivni raziskovalci, tako narave, kot občutkov in lastnih dejanj. Gozd otroku nenehno postavlja izzive, ga uči odgovornosti tako do drugih, kot do sebe. Najbolj pa je gozd vzgojno-učni prostor, ki spodbuja otrokov razvoj (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016).

Györek (2013) pravi, da gozd daje otrokom umsko in telesno energijo. Slednja postane z gibanjem po gozdu bolj dinamična, oskrba s kisikom se poveča in posledično se poveča prekrvavitvev. Sklicuje se na raziskave, s pomočjo katerih so ugotovili, da imajo otroci, ki se pogosto igrajo v naravnem okolju, veliko bolj razvite motorične sposobnosti ter večjo imunsko odpornost. Raziskava o fizičnih aktivnostih otrok je pokazala, da so bilo otroci v gozdu bolj fizično aktivni kot na igrišču, več so se lovili in skrivali. Aktivnost dečkov je bila še nekoliko večja v primerjavi z dekleti (Torkar in Rejc, 2017).

Gozd s svojo raznolikostjo, kot so strma pobočja, gozdna vegetacija, skale in travniki, omogoča različno, dinamično igro. Raznolike možnosti otrokom omogočajo več samostojnosti pri raziskovanju, kar jih vodi k vse boljšemu obvladovanju tveganj in večjemu sodelovanju z vrstniki (Stanley, 2011). Hkrati pa razgiban gozdni teren dobro vpliva na razvoj vestibularnega sistema, saj po takem terenu otroci plezajo, skačejo, se kobacajo ali hodijo po nevarnem terenu. Med igro otrok spreminja položaje od čepečega skozi sedečega do stoječega. Od dobrega in pravilnega funkcioniranja vestibularnega sistema je odvisen razvoj ravnotežja, koordinacije in gibanja (Györek, 2014).

Gozd močno vpliva na otrokovo samopodobo, mu krepí samozavest, ima nanj terapevtski učinek, izboljšuje otrokove miselne in socialne veščine, gibalne sposobnosti in spretnosti. Igra,

ki mu jo ponuja gozd, krepi večšine, kot so vztrajnost, sodelovanje, potrpežljivost, koncentracija in tkanje prijateljskih vezi med udeleženci. Svoj notranji svet lahko otrok v gozdu izrazi s pomočjo svoje ustvarjalnosti in domišljije, materiale za ustvarjanje pa poišče v gozdu (Turk, 2014).

Otrok najde v gozdu vse polno spodbud in izzivov. Gozd je kljub pomislekom staršev varno in zdravo okolje za razvoj otrokovih motoričnih spretnosti, čutil in krepi željo po raziskovanju (Györek, 2018).

4.7 Gozdna pedagogika

Gozdna pedagogika je termin, ki se pojavlja zadnjih trideset let. Uvedli so ga v Nemčiji in Avstriji in sicer z namenom širiti promocijo gozdarstva. Na začetku so gozdno pedagogiko gozdarji opredelili le kot vzgojo in izobraževanje v gozdu, danes pa je opredeljena tudi kot izobraževanje za trajnostni razvoj (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016).

Vse skupaj se je nekako začelo z Josephom Cornellom iz Kalifornije, ki je bil navdušen nad naravo. Otrokom jo je želel približati s pomočjo delavnic. Zamisel je skupaj z delavnicami počasi prišla tudi v Evropo. Ideja o gozdni pedagogiki se je najprej pojavila v skandinavskih državah. Nato se je širila med nemško govoreče države, kjer so začeli z ustanavljanjem gozdnih vrtcev. Vendar so se zametki prve gozdne pedagogike pojavili na Švedskem, kje so ustanovili gozdno šolo. Njen namen je bil poučevati otroke v naravi, s poudarkom na pridobivanju veščin in praktičnih izkušenj ter znanj v naravi. Od tam se je ideja o gozdni pedagogiki širila na Dansko in tam postala del kurikuluma v vrtcih. V devetdesetih letih je koncept dosegel tudi Veliko Britanijo, kjer so ga odlično sprejeli in imajo danes oblikovano mrežo gozdnih šol (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016).

Je ena izmed vej okoljske vzgoje, povezana je z gozdom in našim odnosom do gozda. Gozd jemlje kot zdravo in sodobno učno okolje. Uporablja učne metode, ki spodbujajo znanje o trajnostnem razvoju in medsebojnemu sodelovanju (Vilhar, 2019). Omogoča nam spoznanje narave kot ekosistema in gozda, hkrati pa bistveno posega v razvoj otroka in njegovo vzgojo. Deluje v smeri zdravega in optimalnega razvoja otrok. Otrokom omogoča raziskovanje narave in hkrati spoznavanje lastnih občutkov in potreb ter pravilno odzivanje nanje, kar pa poteka v najbogatejšem učnem okolju (Györek, 2018b).

Vilhar in Rantaša (2016) pravita, da je gozdna pedagogika prijeten in učinkovit način podajanja znanja o gozdu. Ta je odličen prostor za okoljsko vzgojo in doživljajsko pedagogiko, saj je bogat in neomejen vir vonjev, barv, slik in idej. Gozd omogoča celostno učenje, saj v njem otrok pridobiva izkušnje, razvija pozitiven odnos do narave in varovanja njene raznolikosti.

V Sloveniji se je gozdna pedagogika pojavila predvsem zaradi tega, ker današnji otroci vse manj časa preživijo zunaj. Premalo se gibljejo, preveč so za ekrani in tako niso več motivirani za delo v vrtcu in šoli. Ne iščejo kreativnih izzivov, največji primanjkljaj pa se kaže na motoričnem in socialnem področju, saj nimajo razvitih motoričnih in socialnih veščin. Z željo po zmanjšanju negativnih učinkov, ki nam jih ponuja današnja družba, se vse bolj izvaja gozdna pedagogika. Ta zajema velik nabor dejavnosti in sicer spodbujanje koncepta gozdnih vrtcev in šol, izvajanje naravoslovnih dni in gozdnih delavnic, izvajanje kurikularnih dejavnosti v gozdu, strokovna podpora vrtcem ter promoviranje gozda in zdravega načina življenja (Györek, 2014). Na podlagi vsega povedanega je v Sloveniji nastala Mreža gozdnih vrtcev in šol. Nastala je skozi projekt Povabilo v gozd in Odprto učno okolje. Krovna organizacija, ki je vodila projekt, so bili Inovacijski projekti Zavoda RS za šolstvo. Zanimanje za to področje je med vzgojitelji in učitelji veliko, zato se je mreža vrtcev in šol okrepila še skozi projekt Srce narave nas povezuje. Tako se je povečalo število strokovnih delavcev, ki jim je gozdna pedagogika blizu in jo tudi izvajajo pri svojem delu (Györek, 2013).

Pri nas črpamo osnove s področja gozdne pedagogike iz prakse in literature iz držav, kjer je gozdna pedagogika v vzgojno-izobraževalnem delu že dobro razvita. Te države so Avstrija, Nemčija in Švica (Hmelak in Breg, 2019). Ogrinec (2014) pravi, da lahko vzamemo skandinavske države za vzor pri razvoju gozdne pedagogike. Njihovi otroci so bolj povezani z naravo. Tudi vzgoja glede varnosti se precej razlikuje od naše. Vzgojitelji jim bolj zaupajo, delajo s pravim orodjem, dopuščajo jim več raziskovanja in jih pri tem manj omejujejo, zato je pomembno, da dobro poznajo otrokove sposobnosti in zmožnosti. Na ta način se otroci hitreje razvijajo od svojih vrstnikov. Poudarek dajejo na celostni razvoj in motorične spretnosti ter sposobnosti.

Slovenski gozdni vrtec ali šolo vodijo naslednje smernice:

- Uporaba bližnjega gozda ali naravnega okolja, ki ga izberemo. Merila za izbiro so dostopnost, varnost, sposobnost otrok in njihove osebne lastnosti.
- Vrtci obiskujejo gozd enkrat do dvakrat na štirinajst dni, šole pa vsaj enkrat na mesec.
- Priporočljivo je sodelovanje z lokalnimi prebivalci, ki nudijo pomoč pri vodenju.
- Otroci naj bodo v gozdu pri igri in raziskovanju svobodni, uporabljajo naj svoje ideje in se učijo iz lastnih izkušenj.
- Gozdni dnevi naj ne vsebujejo ustaljene rutine.
- V gozdu se vsi počutijo dobro, tako otroci kot pedagoški delavci.
- Otroci se veselijo dni v gozdu, aktivnosti jih zanimajo in so pripravljeni sodelovati (Györek, 2013).

Do vključevanja gozdne pedagogike v naš vzgojno izobraževalni sistem je prišlo kot odziv na povečan stres, hiter način življenja in odmikanja od narave, saj si vsi prizadevamo ponovno vzbuditi stik z naravo. Otrokov značaj in stališča se oblikujejo že zgodaj v otroštvu. Če želimo, da bi otrok s spoznavanjem okolja pridobil izkušnje, ki mu bodo potrebne celo življenje, mu

moramo omogočiti ponavljajoči stik z naravo in sicer že v zgodnjem otroštvu ter mu biti za zgled (Skribe Dimec, 2017).

Gozdna pedagogika prepleta več področij iz vsakdanjih situacij, igra pa ima na koncu konkreten rezultat, ki ga reprezentira izdelek, kot sta dramska igra ali pa hišica na drevesu (Mohorič Naglič idr., 2020). Izvaja se jo ne le v gozdu ampak v katerem koli naravnemu okolju, ki otrokom omogoča učne izkušnje (Knight, 2013). Ko govorimo o gozdni pedagogiki in o gozdnem vrtcu, se moramo zavedati, da se to ne nanaša le na prostor, kjer se odvijajo dejavnosti, vendar je pomen širši, in sicer gre za odstop od današnje vzgoje, poučevanja otrok z upoštevanjem naravnih značilnosti in potreb odraščanja otrok (Györek idr., 2016). Omenjen koncept omogoča razvijanje vrednot pri otrocih in odraslih. S pomočjo gozdne pedagogike se razvija spoštovanje in odgovornost tako do narave kot sovrstnikov. Ta koncept nam omogoča vplivanje na mišljenje in način življenja otrok in njihovih družin (Györek, 2013).

Gre za doživetje v okolju, ki ga ponuja gozd, v katerem otroci raziskujejo in odkrivajo. Tako spoznavajo odnose in procese, ki potekajo v gozdu (Zeljak, 2021). Naloga vzgojitelja in gozdnega pedagoga je, da je motivator, nekdo, ki otroke spodbuja pri njihovem opazovanju in raziskovanju narave (Komljanc, 2013, v Györek, 2013). V tem primeru ima vzgojitelj le vlogo pomočnika (Makaus, 2021).

Gozdni vrtec spodbuja otroke k uporabi naravnih materialov, ki jih najdejo v gozdu. Posledica tega je, da otroci razvijejo socialne veščine in namenijo več časa druženju s prijatelji. Gozd jim omogoča zadovoljevanje svojih potreb. Na podlagi učenja iz konkretnih situacij, ki so nastale na izkušnjah, lažje pridobivajo znanje in usvajajo informacije na vseh področjih (Györek, 2013).

Gozd ponuja nešteto materialov, pripomočkov in igrač. Vzgojitelj pa je tisti, ki se odloči, kako in koliko bo teh danosti izkoristil. S tem, da otroke odpelje v gozd, jim ponudi doživetje, raziskovanje, prostor za socialne stike in druženje ter jim na tak način ponudi tudi znanje. To znanje ima dolgotrajnejši učinek. Ker se v naravi otroci dobro počutijo, se tja tudi zelo radi vračajo (Vončina, 2017). Vzgojitelj v gozdu »postane poslušalec, spodbujevalec, usmerjevalec, mediator, improvizator, prilagaja učni proces in fleksibilno usmerja dogajanje« (Mohorič, Naglič idr., 2020, str. 29). Vzgojitelj pusti otrokom, da sami pridejo do rešitev, saj bi ga v nasprotnem primeru prikrajšali za njegovo lastno domišljijo in razmišljanje pri reševanju problema. Otroke na poti do rešitve le spodbujajo z odprtimi vprašanji (Košir Pevec, 2017, v Györek, 2014).

Gozdna pedagogika spodbuja ustvarjalnost in ima pozitivne učinke na otroke s posebnimi potrebami in drugimi težavami. Pozitivne učinke ima predvsem na tiste, ki težko obvladajo svojo energijo, se težje umirijo in tiste, ki se spopadajo s težavami na čustvenem in osebnostnem področju (Turk, 2014).

V razredu poučujemo o preteklosti, v gozdu pa o sedanosti. Utrip in naraven ritem gozda omogočata učenje v ritmu narave, saj v gozdu delamo tisto, kar nam takrat narava glede na letni čas ponuja. Se pravi, da se učimo o snegu, ko je sneg in o gobah, ko rastejo. S približevanjem narave otrokom, z izkustvenim učenjem in doživljanjem narave pripomoremo k trajnostnem razvoju in oblikovanju pristnega odnosa do narave (Györek, 2013). Zveza avstrijske gozdne pedagogike pozdravlja in spodbuja, da se otroke vozi v gozd, da gozd raziskujejo na igriv način, z lastno aktivnostjo. V gozdu se otroci učijo od gozda. Če želimo, da je okoljsko izobraževanje učinkovito, mora potekati z neposrednimi izkušnjami in hkrati z osebnim odkrivanjem. Informacije, pa naj bodo še tako vrhunske, niso dovolj za ustvarjanje pozitivnega odnosa do gozda in prav za to gozdna pedagogika omogoča učenje na način, da posameznika okrepi za uporabo svojih čutil (Holzinger, 2021). Najpomembnejše je, da je otrok raziskovalec, ki raziskuje in se uči v skladu s svojimi interesi, ob vsem tem pa razvija spoštovanje do gozda in naravnega okolja (Ball in Gökhan, 2020). Ker pa se z odraščanjem spreminja percepcija otrok, je otroke smiselno voziti v gozd redno, s kratkimi presledki in v vseh starostnih obdobjih (Planinšek idr. 2018).

Gozdna pedagogika temelji na izkustvu in sicer gozd, kot del narave, doživeti in čutiti izkustveno, zato jo uvrščamo k doživljajski pedagogiki (Turk, 2014). To je razvidno tudi iz raziskave (Zalokar-Divjak, 2008), ki kaže, da otroci skozi gozdno pedagogiko in konkretnimi, pozitivnimi izkušnjami razvijejo pozitiven odnos do živali, kot so pajki, kače in klopi. Prav pomanjkanje izkušenj je tisto, ki nam ustvarja napačne predstave o živalih. Prav čutni vtisi so tisti, ki najbolj pripomorejo k razumevanju sveta. S pomočjo čutnih vtisov otroci trenirajo senzibilizacijo čutil, saj se otroci v gozdu dotikajo tal ter predmetov. Pri igri uporabljajo svoje roke (Saal, 2020).

N. Györek (2012) pa pravi, da vzgojitelj, kot strokovnjak na svojem področju, ne potrebuje nekega posebnega znanja za izvajanje dejavnosti v gozdu, temveč potrebuje pogum, da z otroki zapusti igralnico in osebnostne lastnosti, kot so samoiniciativnost, ustvarjalnost, vizionarstvo in dobra psihofizična opremljenost. Brglez in Gorjup Žgank (2017) pa dodajata in pravita, da so kompetence gozdnega pedagoga znanje o gozdu, otrokom so podpora pri učenju in uporabi sredstev, sposobnost voditi učni proces v naravi in hkrati navdušiti, prepoznati navdušenje ter na doživetjih graditi znanje, izkoristiti situacijsko učenje in na koncu mora tudi znati nuditi osnovno prvo pomoč.

Na tem mestu je potrebno poudariti, da se moramo z otroki pogovoriti o določenih stvareh in sicer o prisotnosti strupenih rastlin, živali in plodov. Določiti je potrebo skrajne meje gibanja. V gozdu naj ima otrok možnost umika, vendar v določenem okvirju, da ne pride do pobega ali pa izgube. Z njim se pomenimo, kako v gozdu poskrbimo za osnovne življenjske potrebe ter kako bom oznanili konec gozdnega pouka (Vilhar in Planinšek, 2021). Pedagoški delavci pa se

moramo zavedati, da vsakodnevna igra na istem mestu lahko povzroča škodo, zato je potrebno na vsake nekaj let zamenjati mesto v gozdu. S tem omogočimo gozdu, da si opomore in preprečimo trajno degeneracijo (prav tam).

4.8 Varnost pri bivanju v naravi

Na vse zadnje bi bilo dobro omeniti, da tudi vzgojitelj mora predvideti marsikaj in s svojim načrtovanjem poskrbeti za varnost. Pri izbiri kraja za igro je potrebno biti pozoren na nevarnosti, ki izhajajo iz človekovih vplivov na okolje ali pa na nevarnosti, ki nam jih ponuja relief oziroma sama narava. Potrebno je biti pozoren na ilegalna odlagališča nevarnih odpadkov, ki jih je moč najti v gozdu in ki predstavljajo skrb za naše okolje in zdravje ljudi. Pozorni moramo biti na bližino cest. Ne smemo zanemariti nevarnosti nekaterih nevarnih materialov, ki jih lahko najdemo v gozdu. To so različni odpadki, akumulatorji, druge nevarne spojine, ostri predmeti, iztrebki in drugo. Nevarnost predstavljajo tudi rastišča strupenih gob in rastlin. Tu je še nešteto drugih nevarnosti, kot so morebitne žičnate ograje, spolzke ravne površine, bližina nevarne vode (globoka, deroča), obvisela drevesa, jame in luknje. Ker je dobro biti vedno pripravljen, vzamemo s seboj prvo pomoč in mobilni telefon. Potrebno je upoštevati tudi nekatere vremenske razmere, in sicer predvsem močan veter. Zaradi nevarnosti vetroloma, takrat gozd raje ne obiščemo (Györek idr. 2014).

Poskrbeti moramo tudi za zaščito pred klopi, komarji in soncem. Proti slednjemu se zaščitimo s pokrivalom, sončnimi očali in zaščitno kremo. Izogibati se moramo dejavnostim na soncu v najbolj vročem delu dneva. Proti pikom žuželk in ugrizom klopov se zaščitimo z repelenti in dolgimi oblačili. S seboj moramo vzeti ustrezna zdravila, kot so epipen, če jih ima otrok. Ne smemo pa pozabiti na zadostno količino vode (Baričič idr., 2018).

5 SPODBUJANJE IN MOTIVERANJE

5.1 Motivacija

»Beseda motiv, motivirati izhaja iz latinske besede »motus«, kar pomeni gibanje, premikanje. Pomeni tisto, kar spodbuja ali privlači voljo ter je gibalno človekovega ravnanja. Motiv določa smer, trajanje in intenzivnost človekovega delovanja« (Skale, 2003, str. 5). Motivacija je sila, ki nas vodi do nekega vedenja in izhaja iz nekakšnega obnašanja. Tako moramo najprej razumeti motiv, da pridemo do bistva motivacije in na koncu skupaj z dejavnostjo pridemo do željenega, končnega cilja. Sile motivacij so osebne. Spremenijo se lahko, ko se spremenijo prioritete (Sang, 2001). Motivacija povzroči in nas usmerja k dejanjem in je glavni razlog za to, da imamo ljudje zelo različne dosežke, kljub podobnim sposobnostim (Jaušovec, 2010). Motivacija vključuje notranje procese, ki vedenju dajejo njegovo energijo, smer in vztrajnost (Reeve, 2018).

Motivacijo oblikuje več pojavov, in sicer dednost, biologija, naše potrebe in instinkti ter naša razmišljanja, znanje in vse kar smo se naučili z opazovanjem in posnemanjem (Jaušovec, N., 2010).

Motivacija vključuje širok spekter načinov, ki usmerjajo, vodijo in spodbujajo k zastavljenim ciljem. Zato je zelo pomembno, da vzgojitelj ugotovi, kaj otroke motivira, kaj jih povabi k dejavnosti. V prvi vrsti mora biti prav vzgojitelj tisti, ki je dovolj motiviran, da lahko motivira druge (Medved, 2006). Pomembno je, da vzgojitelj ve, kakšna so motivacijska prepričanja otrok, da lahko načrtuje aktivnosti, katere bodo dobro izkoristile otrokova motivacijska prepričanja (Boekaerts, 2002).

Razlikovati moramo med motivacijo in manipulacijo. Slednja je dejanje, ko nekoga napelješ k dejanju, ki ga sicer ne bi opravil, s pomočjo prevare. Pri motivaciji pa gre za to, da nekoga opogumlja k dejanju, ki ga ne bi mogel začeti ali pa končati sam. (Oman-Fende, 2007). Se pravi, pri motivaciji motiviramo k dejanju tako, da gradimo na njegovi notranji želji, da bi to storil, pri manipulaciji pa ustvarjamo lažno željo po tem dejanju. Manipulacija je negativna, napačna in nerazumna oblika motivacije. Situacijo lahko trenutno izboljša, za kratek čas, kasneje pa stvari še poslabša (Sang, 2001).

Motivacija je lahko notranja ali pa zunanja. Prva izhaja iz posameznika in izvajanje določene dejavnosti je že nagrada. Druga pa pride od zunaj in s ciljem doseganja zunanje nagrade ali pa izogibanja se kazni (Pei, 2021).

5.2 Kako motivirati?

Tudi v vrtcu lahko motiviramo na več načinov. Pomembno je, da so otroške potrebe sestavni del nalog skupine. Nagradimo ustrezno vedenje. Vzgojitelj mora biti na vseh področjih enako

motiviran. Razvijati je potrebno skupinsko pripadnost, timski duh. Otroci naj sodelujejo pri načrtovanju in izvedbi. V skupini moramo biti prisotni, z njo dihati in zanjo poskrbeti tako, da so otroci informirani, da imamo odprto, dvosmerno komunikacijo, da poskrbimo za zanimive naloge, izzive, da vsak posameznik občuti neko veljavo in potrebno je otroke voditi in se pogovoriti s tistimi, ki delujejo proti ciljem skupine (Jaušovec, 2010).

Najlažje motiviramo, če upoštevamo interes otroka, saj mu tako nudimo in omogočamo ustvarjalnost, sproščenost in aktivnost (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010).

6 PRAKTIČNI DEL

6.1 Problem, namen in cilji

Dan danes ljudje preživimo vedno manj časa na prostem, v naravi. V to nas je pahnil tempo sodobnega časa. Hitro življenje nas psihično obremenjuje. V službah preživimo vse več časa in tako nam popoldan pri vseh opravilih zmanjka časa za sprehod v naravi, kar pa ljudje potrebujemo. Naša evolucija je potekala v naravi in temu sta prilagojena zgradba in delovanje človeških možganov. Strokovnjaki poudarjajo, da je aktivno preživljanje časa v naravi predšolskega otroka izrednega pomena za njegov razvoj in odnos, ki ga razvije do narave. Zato bi mogli tako otroci, kot odrasli preživeti več časa na prostem. Raziskava, ki sta jo naredila Kos in Jerman (2013) je podala ugotovitev, da otroci v vrtcu preživijo v toplejših mesecih 10 ur na teden, v hladnejših mesecih pa 5,5 ur na prostem na teden. Od tega v naravnem okolju 3 ure v toplejših in 1,6 ure v hladnejših mesecih. Glede na podatke, ki jih zasledimo v literaturi preživimo relativno malo časa na prostem. Upoštevajoč vse pozitivne učinke, ki jih prinaša aktivno preživljanje časa na prostem, na razvoj otroka in njegovo psihofizično stanje, je pomembno, da otrokom omogočimo čim več tega časa, tako v vrtcu, kot v domačem okolju.

Namen raziskovalne naloge je predstaviti primer dobre prakse spodbujanja preživljanja v naravi pri predšolskih otroci s pomočjo gozdnih škartov.

Cilji raziskovalne naloge so:

- Otroke spodbuditi, motivirati k dejnostim v naravnem okolju.
- Pri otrocih razviti pozitiven, spoštljiv odnos do narave.
- Preko otrok spodbuditi njihove starše k več preživljanju časa v naravi.
- Ugotoviti, če otroci, ki jih obiskujejo škrti in jih pošiljajo v gozd, imajo do narave pozitivnejši odnos, kot otroci, ki jih ne obiskujejo škrti.
- Ugotoviti, če se otroci, ki se veliko igrajo v gozdu, raje igrajo v gozdu, kot na igrišču in obratno.
- Ugotoviti razliko med igro otrok, ki so se veliko igrali v gozdu in tistimi, ki so se igrali več na igrišču.
- Ugotoviti ali izbrana metoda dela vplivala na preživljanja časa v naravi celih družin v primerjavi z družinami, katerih otroci niso delali po izbrani metodi.

Časovni potek raziskave

Raziskava je potekala skozi šolsko leto 2023/24, od jeseni do pomladi.

6.2 Raziskovalni vzorec

V raziskovalni vzorec sta vključeni dva vrtčevski skupini, stari od 4–5 let. Prva skupina otrok je sodelovala pri predstavljeni metodi dela, druga pa ne in služi za primerjavo. V prvi skupini je 21, v drugi pa 23 otrok.

6.3 Raziskovalna vprašanja

1. V kolikšni meri deluje škrat kot motivacija za aktivacijo otrok?
2. Ali otroci s pomočjo predstavljene metode razvijejo pozitivnejši odnos do narave v primerjavi z otroki, kjer niso delali po omenjeni metodi?
3. Ali predstavljena metoda vpliva na starše otrok?
4. Ali se igra otrok ene in druge skupine razlikuje?
5. Kako in kje družine ene in druge skupine preživljajo skupen čas?

Načrt dela

Eno skupino otrok, starih od 4–5 let bomo spodbujali k preživljanju časa v naravi s pomočjo gozdnih škratov, ki bodo otrokom skozi čarobna vrata v igralnico prinašali pisma z navodili. Naloge bodo namenjene celi skupini. Hkrati pa bova skozi celo leto pripravljali naloge za posamezne otroke, ki jih bodo v gozdnem nahrbtniku odnesli domov in jih skupaj s starši rešili doma. Otroci pa bodo svoje ugotovitve, spoznanja in dogodivščine predstavili ostalim v skupini. Vse to bodo skozi čarobna vrata poslušali tudi škratje.

Metoda dela

Uporabili smo kvalitativno metodo praktičnega dela preko evalvacije načrtovanega dela in metodo opazovanja ter metodi intervjuja in ankete.

7 IZVAJANJE DEJAVNOSTI PRI SKUPINI OTROK STARIH OD 4–5 LET

7.1 Pojav gozdnih škratov

V našo igralnico so se naselili gozdni škrti, z namenom motivirati otroke in posredno tudi njihove družine k večjemu preživljanju časa v naravi. Nekega jutra je otroke v igralnici pričakalo presenečenje, majhna vratca, ki so jih pričarali škrti. To je v njih spodbudilo veliko zanimanje. Spraševali so se, kaj bi to lahko bilo, od koga so vrata in kdo jih je postavil. Tekom dneva se v igralnici pojavi skrivnostno pismo, v katerem se škratki predstavijo. Povedo, da so videli in slišali, da otroci radi preživljajo dni v gozdu in da jim bodo pri tem z veseljem pomagali. Povedali so, da so prav oni začarali vrata v igralnico, skozi katera bodo otrokom prinašali pisma z različnimi nalogami. To je v otrocih zanetilo vznemirjenje in željo po tem, da hitro dobijo prvi pismo škratov z nalogo.

7.2 Škrati pošljejo otroke v gozd

Škrati pustijo pismo z vsebino:

Drage Mavrice, pozdravljene,

Pred vami je prva naloga. Skupaj z vzgojiteljicama se odpravite v gozd. Ugotovite kdo vse bi lahko v njem prebival poleg nas. Naberite pisano jesensko listje, vejice, storže in ostale jesenske plodove. Skupaj izdelajte veliko jesensko sliko živali, ki živijo v gozdu. Pridemo pogledat, kaj ste ustvarili.

Gozdni škrtki

Otroci so se na pismo takoj odzvali. V hipu so bili pripravljeni zapustiti igralnico, ne glede na to, kaj so počeli. Skupaj smo se odpravili v gozd z dvema kovčkoma pripomočkov (pincete, lončki, povečevalna stekla ...).

Vsi skupaj in vsak zase so se zagnali v raziskovanje, kar so počeli z zelo veliko vnemo. Nenehno so naju klicali, da prideva kaj pogledati. V podrastju, pod listjem, so našli ogromno različnih žuželk, kot so mravlje, mokrice, večče in polži. Ker vseh nismo poznali, smo jih slikali, da bomo v igralnici poiskali, za katere živali gre. Naštevali so tudi druge gozdne živali, kot so ptice, glodavce in sesalce, kljub temu, da jih niso videli. Takrat smo jim postavljali vprašanja, s katerimi smo jih spodbujali k razmišljanju in dodatni razlagi, zakaj menijo, da bi tam lahko živele tudi živali, ki jih sicer niso videli. Hitro so dobili ideje, kje bi si te živali lahko pripravile gnezdo, zavetje, dom, kaj bi lahko jedle in kje bi lahko pile. Našli so drevesa, v katere se je ulovila deževnica. Ugotovili so, da je jesenski gozd poln hrane. Našli so pravi kostanj, žir in veliko manjših žuželk.

Nato so se lotili nabiranja materialna za skupno sliko. Na kup so nosili storže, veje, praprot, listje, kostanjeve ježice ter kostanj. Idejo za sliko so dobili v gozdu, in sicer naredili so dve živali,

ki so jih našli v gozdu. Nastali sta dve veliki sliki mokrice in polža s hišico. Na svoje delo so bili otroci ponosni in komaj so čakali, da njihov izdelek vidijo škrti.

Skupaj so ugotovili, da je gozd dom številnim živalim in da je vsak obisk v gozdu priložnost, da spoznajo nekaj novega in da se pri tem zelo zabavajo.

Naša opažanja:

Otroci so se na nalogo odzvali z navdušenjem. Videlo se je, da jih je prevzela čarobnost pisma in predvsem bitij, ki stojijo za njem. Noben se ni pritoževal nad tem, da gremo ven in noben ni hotel dokončati risbe, zgraditi do konca, vsi so odložili svoje delo in z zanosom odšli proti gozdu. S pravo motivacijo vzbudimo v njih radovednost in pripravljenost za nove izzive in raziskovanje.

Motiviralo jih je pismo škrtov, sam izziv in uporaba opreme, ki jim je omogočila bolj podrobno opazovanje. Vse skupaj je povečalo njihovo zanimanje in motivacijo.

Med raziskovanjem so se počutili pomembne. Bili so radovedni in navdušeni. Občutek pomembnosti jim je dajalo dejstvo, da so vključeni v nalogo, ki je od njih zahtevala raziskovanje, sodelovanje in domišljijo, kar je prispevalo k skupnemu raziskovanju. Njihovo navdušenje je bilo zaznati v aktivnem sodelovanju in raziskovanju gozda. Nobenega ni bilo potrebno posebej spodbujati. Vse je teklo samo od sebe. So pa potrebovali nenehno prisotnost odraslega, saj so se jim nenehno odpirala nova vprašanja in potreba po potrditvi. Interakcija med otroki in vzgojiteljicama jim je dajala občutek podpore in spodbudo pri njihovem raziskovanju. Spodbujala jih je k razmišljanju in pogovoru o svojih ugotovitvah.

Ko so našli živali, rastline in uspešno sodelovali pri ustvarjanju jesenske slike, so bili ponosni na svoj dosežek. Komaj so čakali, da njihovo delo vidijo škrti.

Raziskovanje gozda je bila za otroke pozitivna izkušnja, ki je spodbujala njihovo radovednost, domišljijo in ustvarjalnost. Hkrati pa jih je povezala z naravo. Doživeta izkušnja je bila izobraževalna in zabavna.

7.3 Škrati spodbudijo otroke k matematiki v gozdu

Škrati pustijo pismo z vsebino:

Drage Mavrice, pozdravljene,

Ti diriri dirir dim dirim, mi škratki mali smo...

Včeraj smo slišali vaše petje in zraven tudi zaplesali. Upamo, da zapojete pesmico tudi danes. V gozdu smo našli vašega polža in mokrico iz listja, vejic, kostanja in storžev. Odlično sta vam uspela. Vemo pa tudi, da ste v gozdu našli še več živali. Ne pozabite poiskati njihovih

poimenovanj. Razmislite, kje bi lahko našli te informacije. Ko bo malo topleje, pa odhitite do bližnjega gozda in iz storžev ter kovanja delajte matematične vzorce. Če vas bo preveč zeblo, pa jih prinesite v igralnico in nadaljujte z delom.

Gozdni škratki

Otroci so bili nad novim pismom škratov navdušeni. Zelo jih je razveselilo, ker so od škratov prejeli potrditev in pohvalo za minulo delo v gozdu.

Hitro so začeli s pogovorom o tem, kje najti imena živali, ki so jih našli. Najbolj pogost predlog je bil, da bi to vedeli v živalskem vrtu, vendar so sčasoma nekako prišli do predloga, da gremo v knjižnico. Skupaj smo poiskali leksikone in knjige o živalih, ki živijo v gozdni podrast. Otroci so sami listali leksikone, primerjali slike živali s fotografijami iz gozda in tistimi v leksikonu ter tako prišli do odgovorov.

Spotoma smo se odpravili tudi v bližnji gozd, kjer so jih že pričakala matematična presenečenja v obliki vzorcev iz storžev in kovanja, ki so jih pripravili gozdni škrati. Otroci so bili prijetno presenečeni in se izziva z veseljem lotili. Nadaljevali so vzorce in si en drugemu izmišljevali nove vzorce.

Material smo nato prinesli sabo v igralnico, kjer so nadaljevali z delom. Kasneje so material uporabili tudi pri prosti igri.

Naša opažanja:

Pismo jih je še malo bolj pritegnilo, saj so škrati vzpostavili stik z njimi. Ogleдали so si njihovo delo v gozdu in jih ob tem še pohvalili. Povedali so jim, da jih poslušajo, ko prepevajo pesmi. Zdaj že škrati prepevajo pesmi, ki jih slišijo v igralnici, se pravi so nenehno z nami, nas gledajo, pohvalijo in nam postavljajo zanimive naloge.

Pri iskanju informacij o imenu živali so potrebovali spodbudo odraslega. Niso takoj vedeli, kje bi našli te informacije. Večina jih je predlagala, da v živalskem vrtu, saj je živalski vrt zelo blizu vrtca, otroci ga obiščejo večkrat s svojimi starši in vedo, da je v njem veliko živali za katere skrbijo skrbniki, ki veliko vedo o njih. Na knjižnico pa niso tako hitro pomislili, saj so se tokrat prvič srečali s tem, da je knjižnica lahko tudi vir informacij in ne le mesto, kjer si izposodiš pravljico. Dobili so izkušnjo kako priti do informacij. Z malo pomoči so čisto sami ugotovili imena živali.

Dejavnost je od njih zahtevala aktivno sodelovanje. Pokazali so visoko stopnjo motivacije. Ob prebiranju leksikonov so si širili obzorja o razumevanju gozdnega ekosistema.

V gozdu so razvijali različne spretnosti. Pri ustvarjanju matematičnih vzorcev so razvijali matematične sposobnosti in logično razmišljanje. Večina otrok se je srečala prvič z nalogo, ki je od njih zahtevala, da nadaljujejo vzorec, zato so imeli v začetku še težave. Kasneje je nekaj otrok bilo sposobnih nadaljevati vzorec a, b, c, večina jih je znala nadaljevati vzorec a, b in nekaj je bilo takih, ki so ostali na vzorcu a. Za reševanje matematičnih problemov so bili veliko bolj motivirani, kot če bi to dejavnost izvajali v vrtcu, brez zgodbe v ozadju. Tu so se želeli izkazati pred škrtati.

Sama igra v gozdu, stik s pravilnimi gozdnimi bitji, spoznavanje živali, ki živijo v gozdu otroke povezuje z naravo in spodbuja spoštljiv odnos do nje ter željo po ohranjanju naravnega sveta. Tak način dela prispeva k njihovem občutku pripadnosti naravi ter razumevanju pomena varovanja okolja.

Dejavnost je izjemno pozitivno in poučno vplivala na otroke, saj je spodbujala razvoj različnih veščin. Otroci so bili sodelovalni, složni, imeli so skupen cilj in ob tem se niso prepirali.

7.4 Škrati se učijo likov

Škrati pustijo pismo z vsebino:

Drage Mavrice, pozdravljene,

Želimo vam lep začetek leta. Mi smo bili pridni in nas je obiskal Božiček. Prinesel nam je nove škratovske kape. Res so čudovite. Ampak zaradi kap je nastal hud prepir. Kregamo se, ker nekateri trdijo, da so trikotne oblike, jaz pa sem prepričana, da so pravokotne oblike. Kaj mislite vi, kakšne oblike so? Jaz jih nenehno učim, da je sonce trikotne, knjige so okrogle, skodelice so kvadratne oblike, oni pa vedno znova trdijo, da imam narobe. Prosim, če mi pomagate vi in v igralnici poiščete čim več okroglih, trikotnih, pravokotnih in kvadratnih stvari. Tudi zunaj najdemo veliko geometrijskih oblik, zato jih poiščite na sprehodu. Upam, da nam boste pomagali, da bo pri nas spet zavladal mir in smeh, ter da bo za vedno konec preprirov.

Gozdna škrtinja Abies

Otroci so bili nad novim pismom navdušeni in hkrati presenečeni, saj se je tokrat prvič izpostavil škrat z imenom, in sicer škrtinja Abies, kar je bilo zanje nekaj novega in vznemirljivega. Zanimivo jim je bilo ime, saj jim je bilo nenavadno. Začeli so se spraševati koliko je škrtov, kar jim je predstavljalo novo skrivnost.

Ob branju pisma so se nasmejali škrtinjini zmedenosti glede oblik, saj so ugotovili, da se škrti prepirajo prav zaradi nje, saj ne pozna oblik. Nato so se hitro lotili iskanja predmetov različnih oblik v igralnici. Našli so okrogle, trikotne, pravokotne in kvadratne predmete ter jih pravilno razporedili. Dali so jih na razstavo, da si jih bodo škrti lahko ogledali, ko bodo na sprehodu.

Otroci so bili za dejavnost motivirani, spodbudila je njihovo opazovanje, razumevanje in razlikovanje med različnimi geometrijskimi oblikami.

Na sprehodu so bili otroci pozorni na oblike, ki jih vidijo. Sprva jih je bilo potrebno spraševati po oblikah, kasneje so že sami govorili kaj vidijo in katere oblike je. Opisovali so znake, označbe, okna, vrata, strehe, jaške ter druge predmete, ki so jih videli na svoji poti.

Dejavnost je spodbudila njihovo radovednost in raziskovalni duh ter jih naučila, da tudi v običajnih stvareh najdemo geometrijske oblike. Otroci so na praktični način urili razumevanje geometrijskih likov ter se ob tem gibali zunaj vrtca. V vrtcu pa so nato sami sestavljali like iz različnih predmetov, kot so flomastri in kocke.

Naša opažanja:

V pismu se je škrat prvič izpostavil z imenom, kar je otroke navdušilo. Dalo jim je občutek, da so še bolj povezani z gozdnimi škrtati. Ime Abies je bil za otroke nenavaden in zanimiv, mi pa smo ga dali z namenom, saj je to latinsko ime za rod jelke, ki ga bomo spoznavali kasneje. Takoj so se začeli spraševati koliko škratov sploh je in če se jim bodo tudi drugi predstavili.

Dejavnost je spodbudila otrokovo radovednost. Znanje so nekateri utrdili, drugi pa so ga šele pridobili. Spodbudila pa je tudi njihovo sodelovanje, saj so mogli skupaj poiskati predmete glede na njihove oblike. Pri tem pa je prihajalo tudi do komunikacije, saj so se med samo spraševali kam sodi določeni predmet in tisti, ki so jim bili geometrijski liki že poznani, so popravljali otroke, ki so napačno razvrstili.

Poleg dejavnosti v vrtcu, je dejavnost potekala na prostem. Svoje znanje so prenesli še na zunanje okolje, ki so ga opazovali iz drugega zornega kota, kot sicer. Otroci so med gibanje opazovali geometrijske oblike, ki jim jih je ponujalo okolje. Bili so miselno usmerjeni v dejnost in se ni noben pritoževal nad tem, da ga zebe ali pa da težko hodi.

Ob koncu dejavnosti smo prejeli pismo škratov, v katerem so se zahvalili za tako poučno lekcijo, ki so jo prejeli od nas in da zdaj tudi Abies ve, da je sonce okroglo. Tokrat je pismo napisal nekdo drug, saj se je Abies prehladila in leži v postelji. Škrat je na tem mestu opozoril otroke, da naj pazijo nase in da naj zatlačijo majčke v hlače, da ne bodo kazali popkov in zboleli. Pismo jim je napisal gozdni škrat Juglans (kar je latinsko ime za oreh). Tako je zanimanje za ostale škrate še nekoliko naraslo.

7.5 Škrati želijo, da spoznamo še ostale prebivalce gozda

V tem obdobju otroci dobijo več pisem s podobno vsebino, v katerih škrati želijo da podrobneje spoznajo ostale gozdne živali kot so, lisica, zajec, veverica, volk, sova, miš, ujeta... Pismo je

vedno prišlo skupaj s sliko živali v obliki stenske nalepke, ki se je nahajala v naši igralnici. Skupaj smo se lotili raziskovanja informacij o živali in kasneje te informacije povezovali med sabo, da so otroci lahko začutili, kako gozd kot ekosistem deluje. Kaj je komu hrana, kdo se hrani s kom, zakaj živijo na tak način in tako dalje. V tem sklopu bomo predstavili prvo pismo na to temo, ki smo ga prejeli od škratov.

Pismo škratov:

Drage Mavrice, pozdravljene,

Včeraj se nas je deset škratov zbralo v vaši igralnici, da bi vam pripravili presenečenje. Res smo se mogli truditi, saj to ni bila lahka naloga za nas. Ste opazili presenečenje? Ker ste tako vedoželjni in ker ste prejšnjo nalogo opravili odlično, je pred vami naloga, da spoznate naše prijatelje, gozdne živali. Sliko katere živali ste našli v igralnici? Raziščite vse o tej živali. Pojdite v knjižnico in poiščite knjige o lisici. Razmislite kje vse bi lahko našli informacije o tej živali. Veselimo se vašega raziskovanja, petja in ustvarjanja.

Vaši gozdni škrti: Abies, Juglans, Larx, Castanea, Carpinus, Prunus, Robinia, Taxus, Acer in Pinus.

Otroci so bili presenečeni zaradi velike nalepke lisice, ki jih je pričaka na vratih, ko so vstopili v igralnico. Nastalo je veliko zanimanje za to, kdo je to nalepil in zakaj. Že sami so ugibali, da so bili to morda škrti. Ko smo to še prebrali v pismu, pa je nastalo še večje zanimanje. Otroci so žival na sliki poznali in kar najhitreje so želeli priti do knjižnice in poiskati knjige o lisici. V knjižnici se že dobro znajdejo. Nabrali so pravljice, v katerih nastopa lisca in leksikone. Knjižničarko so vprašali, če imajo še kakšen dvd o lisicah. Ob prihodu iz knjižnice jih je v oddelku čakala prava, nagačena lisica.

V tem tednu smo prebrali vse pravljice, leksikone in pogledali smo si zanimiv DVD o življenju mladega lisjaka, s pomočjo katerega smo se marsikaj naučili. Odšli smo tudi v bližnji gozd in ga raziskovali. Ugotavljali smo ali bi v »našem« gozdu lahko živela lisica. Kje bi si naredila brlog, bi lahko skrila svoje mladiče, morda tu preži na njo kakšna nevarnost, kje in kaj bi si lahko našla za jesti, kjer bi prišla do vode?

Vsak je narisal svojo lisičko in skupaj smo naredili informativni plakat o lisici. Lisičke pa so bila tudi tema za petje in plesanje.

Naše opažanje:

V otrocih je zanimanje vzbudila že nalepka lisice na vratih. Radovedno so se spraševali, kdo je nalepko prilepil in zakaj. Čakali so na odgovor, ki jim ga nismo znali dati, zato so še sami čakali, da se pojavi pismo škratov. Ko so zagledali pismo viseti pod stropom, so bili še bolj navdušeni.

Po prebranem pismu so bili vsi otroci motivirani, da zapustimo igralnico in se podamo v raziskovanje. Njihova reakcija kaže na lastno motivacijo in radovednost.

V knjižici se otroci že zdelo dobro znajdejo. Sami so vedeli, kje poiskati pravljice, leksikone in DVD-je. Uporaba različnih virov jim je omogočila širše razumevanje teme. Kasneje so s spoznavanjem še drugih prebivalcev gozda razumeli še bolj celostno. Začeli so razumevati gozd kot ekosistem. Odnosi med živo in neživo naravo ter sobivanje živih organizmov, borba za preživetje, obstoj in sožitje, ki so jih spoznali s pomočjo te teme, so jim odprli nov pogled na življenje. V oddelku jih je pričakala nagačena lisica, nad katero so bili navdušeni. Čisto vsi so se je želeli dotakniti in bila jim je lepa, medtem ko se je vsak odrasel, ki je vstopil v našo igralnico, nad lisico zgrozil. Naslednji dan je lisica izginila skrivnostno, tako kot se je pojavila, kar je otroke razžalostilo.

Obisk gozda jim je omogočil praktično izkušnjo. Prevezla jih je vloga raziskovalcev. Uporabiti so morali znanje, ki so ga pridobili iz knjig ter posnetkov. Razmišljali so o lisičinih življenjskih potrebah, nevarnostih in habitatih. To je spodbudilo njihovo kritično razmišljanje in razumevanje ekosistema.

Tudi pri likovni dejavnosti, ko je bilo potrebno narisati lisico, niso imeli težav, saj so jo dodobro spoznali.

Dejavnost je spodbudila otrokovo radovednost, ustvarjalnost in raziskovalni duh. Na več plastnen način so pridobili nove informacije o lisicah, ob tem pa razvijali različne spretnosti, kot so iskanje informacij, povezovanje informacij, kritično razmišljanje in sodelovanje v skupini. Ob vsem tem pa so se imeli dobro, veliko so bili na svežem zraku, se gibali in povezovali z naravo.

7.6 Gozdna igralnica

Škratki pustijo pismo z vsebino:

Drage Mavrice, pozdravljene!

Tudi vi že vohate pomlad? Joj, kako smo škratki veseli, da so se začeli, bolj topli in daljši dnevi. V gozdu je prav živahno. Narava se prebuja. Popki na drevesih in grmovju že čakajo, da se odprejo, pokukale so na plano prve cvetlice, mravlje so že zagrabile za delo, veverice skažejo iz drevesa na drevo in ptice veselo prepevajo. Kaj pa vi? Kaj še čakate? Hitro v gozd. Boste videli, kako zabavne in prijetne igre se rojevajo v gozdu? Ne pozabite gozda začutiti. Zaprite oči in le poslušajte, kaj slišite. Morda pa tudi vi že najdete kakšno cvetlico in manjšo žival? Škratki pa vas bomo na skrivaj opazovali.

Vaši gozdni škratki.

Po branju pisma smo se odpravili v gozd. Ko smo prispeli v gozd, smo vsi skupaj zamižali in se osredotočali na glasove, ki jih slišimo. Slišali smo šumenje listja, petje ptic, šumenje vetra, letalo in v daljavi avtomobile.

Nato so se odpravili raziskovati gozd. Pregledali so gozdna tla in bili presenečeni nad tem kaj vse se skriva pod steljo. Našli so gliste, pajke, mokrice, stonoge, čebelo itd. Poleg živali so našli tudi cvetlice ter naju vprašali po poimenovanju le teh. V gozdu so našli tudi prazno, odvrženo pločevinko.

Skupaj smo iz vej, ki smo jih našli v gozdu, zgradili velik bivak. Ogrodje je bilo iz velikih vej, ki so ležale po tleh gozda, pokrili smo ga z vejami smreke, katero smo našli ležati na tleh in imela je že požagane veje. Otroci so sodelovali.

Poleg bivaka so sami izdelali različna igrala in sicer tobogan, gugalnico, gred za hojo in klop. Postavljeno gozdne igrišče so tudi uporabljali.

Naša opažanja:

Dokler nismo imeli škratov se je vedno našel kakšen otrok, ki ne bi šel ven. Zdaj imamo škrate, ki nas opazujejo na vsakem koraku, nas spodbujajo in so ponosni na nas, zato teh težav ni več.

V gozdu so se otroci umirili. Ko so delali vajo z zaprtimi očmi, mogli so le poslušati in od začetka so imeli precej težav. Otroci niso nič slišali, čeprav je bilo kar nekaj glasov v okolju. V tej vaji smo morali vztrajati kar precej časa, da so se umirili do stopnje, da so lahko prejeli dražljaje iz okolja.

Zanimivo jih je bilo opazovati. Prav vsi so se z nečim zamotili, ni jim bilo dolgčas. Eni so se podali v raziskovanje, drugi v gradnjo. Med vsemi je potekalo neko mehko prehajanje in sodelovanje. Igra jih je združevala in ni netila prepričev med njimi. Predvsem gradnja bivaka je zahtevala sodelovanje in timsko delo otrok. Skupaj so iskali primerne veje ter jih vlekli do mesta, kjer je nastajal bivak. Dejavnost je spodbudila sodelovanje, komunikacijo in spontano deljenje nalog. To velja tudi za izdelavo igral. Ideja je prišla sama od sebe, ko sta dve deklici naredili prevesno gugalnico, jo preizkusili in bili navdušeni nad tem, da se je na njej res dalo guncati. Tako sta oni dve nadaljevali z gradnjo novih igral, pri čemer se jima je pridružilo še nekaj otrok. Izdelava igral v naravnem okolju je otrokom omogočila izražanje njihove ustvarjalnosti in domišljije. Uspeh, ki so ga doživeli ob tem pa je še dodatno spodbudil njihovo kreativnost in inovativnost.

Raziskovalci so našli kar nekaj prebivalce tal. Ob vsaki najdbi, so nas poklicali in zanimalo jih je, kaj so našli. Prav tako so jih zanimale rastline. Ko smo odšli iz gozda so prav vsi poznali dve novi rastlini in sicer pasji zob in podlesna vetrnica. Najdba prazne pločevinke jih je vznemirila. Vedo,

da smeti ne sodijo v naravo in ni jim prav, če jih kdo odvrže drugam, kot v smetnjak. Zato jih vedno zbirajo in ob odhodu iz gozda odnesemo v najbližji smetnjak.

Igra v gozdu, je na njih delovala na več načinov. V naravnem okolju so se umirili, prišli v stik s sabo in naravo. V primerjavi z igro v igralnici, ki je običajno bolj strukturirana in omejena, je igra v naravi otrokom omogočila bolj prosto raziskovalno izkušnjo. Gozd jim je ponujal svobodo za raziskovanje, ustvarjanje ter izražanje in igro, kar je prispevalo k celostnemu razvoju, sprejemanju in doživljanju narave.

7.7 Užitne rastline

Škrati pustijo pismo z vsebino:

Drage Mavrice, pozdravljene!

V teh dneh zelo dobro jemo. V gozdu in na travniku je toliko sveže hrane, ki nam po dolgi zimi zelo tekne. Ker smo škratki, lahko pojemo marsikaj in se ne zastrupimo. Ali veste, da za vas ni vse užitno, kar raste v naravi? Morda veste katere rastline so užitne in katere ne? Dajemo vam nalogo, da to raziščete. Razmislite, kje vse bi lahko dobili te informacije, koga bi lahko vprašali? Morda že poznate kakšno užitno rastlino, ki jo v teh dneh lahko najdete zunaj? Raziskujte, vonjajte, okušajte in pripravljajte jedi ter napitke iz zeli, ki jih zdaj lahko najdete v naravi.

Otroci so zdaj že hitro predlagali, da je najbolje, da se odpravimo v knjižnico. Potrebovali so malo spodbude, da so začeli govoriti o užitnih in strupenih rastlinah. Večina otrok je bila podučena o tem od njihovih babic.

Prišli smo do zaključka, da o tem vprašajo še doma, tako starše, kot stare starše in da se za znanjem odpravimo tudi v knjižnico. Tam smo našli knjige z recepti in prišli do ideje, da lahko tudi sami kaj izdelamo.

Nabrali smo regratove cvetove. Uporabili smo jih na tri načine. Nekaj smo jih posušili za čaj. Iz stotih regratovih cvetov smo skuhali regratov med. Za to smo potrebovali še sladkor, limono, vodo, posodo, steklen kozarec in cedilo. Med smo že poizkusili. S preostankom pa si bomo posladkali čaj. Preostali regrat pa smo uporabili za sirup iz regrata. V velik steklen kozarec smo po plasteh dajali regratove cvetove in sladkor, vse dokler ni bil kozarec polen, ga zaprli in postavili na okensko polico.

Na travniku in v gozdu smo nabrali gozdni regrat, zvezdico, marjetice, česnovke, trobentice in dišečo vijolico. Vse skupaj smo zmešali, začinili in dobili solato.

V gozd smo šli natrgat smrekove vršičke. Iz njih smo dali delati sirup, in sicer tako, da smo jih dali v steklen kozarec skupaj s sladkorjem. To smo naredili tako, da sta se izmenjevala plast

vršičkov in plast sladkorja, vse dokler ni bil kozarec polen. Pustili smo ga na okenski polici, da v njem sirup zori.

Na vrtčevskem vrtu smo nabrali drobnjak. Otroci so ga sami narezali, primešali maslu, ki je ostal od zajtrka ter dodali ščep soli. Pripravljen namaz smo dali v modelček ter v hladilnik. Prihodnji dan smo imeli za malico namaz, ki smo ga pripravili sami.

Naša opažanja:

Za dejavnost so bili otroci zainteresirani. Omogočila jim je pridobitev osnovnega znanja o tem, katere rastline v naravi so uporabne in katere ne. Spodbudilo jih je k razmišljanju o tem, da je vedno potrebno biti previden, da je pomembno vedeti, kaj je uporabno in kaj ne, ter da nam to znanje lahko pride prav. Prav tako je pomembno za nas, pedagoške delavce, da otroke pošiljamo v naravo opremljene s tem znanje.

Otroci so se aktivno vključili v raziskovanje uporabnih rastlin. Na ta način razvijajo tudi raziskovalne veščine in samostojno učenje. Pod našim mentorstvom pa se naučijo tudi, kako pridobiti informacije iz različnih virov.

Najbolj se nam stvari vtisnejo v spomin, če sodelujemo pri dobivanju informacij in pri izvedbi, zato je bilo prav, da smo sami poiskali uporabne rastline, ki nam jih je narava v tistem obdobju ponujala in da smo sami pripravili jedi iz njih. Otroci so pridobili praktične izkušnje z uporabo uporabnih rastlin in pripravo jedi. Pri pripravi so razvijali fino motoriko in se urili v rezanju z nožem.

Dejavnost jim je omogočila neposreden stik z naravo ter razumevanje vloge rastlin v ekosistemu. Raziskovanje gozda in travnikov ter nabiranje divjih rastlin so prispevali k razvijanju otrokovega spoštovanja do narave ter ozaveščanja o pomenu ohranjanja okolja.

Dejavnost ocenjujemo kot uspešno. Spodbujala je otrokov raziskovalni duh, razvijala praktične spretnosti ter jih povezovala z naravo. Ob tem so otroci pridobili nove izkušnje in znanje, ki jim bo prišlo prav. Hkrati pa je skupno delo spodbujalo timsko delo, komunikacijo in medsebojno sodelovanje.

7.8 Gozdni nahrbtnik

Škrati pustijo pismo z vsebino:

Drage Mavrice, pozdravljene!

Zelo nam je všeč, ko vas vidimo v gozdu, sedaj bi pa radi, da tja odpeljete tudi svoje starše. Miša in Magalie naj pripravita gozdni nahrbtnik, ki ga boste odnesli s seboj domov. Vsakič ga bo dobil za domov drug otrok. Naj bodo skupni trenutki v gozdu prijetni in polni novih izkušenj. Nato boste o tem pripovedovali svojim prijateljem iz vrtca.

Gozdni škrtati.

Tako smo otrokom pripravljali naloge, katerih namen je bil spodbuditi celo družino k temu, da preživijo kakovosten prosti čas v naravi. Ob tem se bo otrok počutil pomembnega, saj bo po navodilih škrtatov peljal svojo družino v naravo, kjer bodo sledili navodilom.

Domov so odnesli cel fascikel z nagovorom:

Mavrice smo veliko v gozdu, kjer se zelo lepo igramo. Gozd je naš poligon za raziskovanje, učenje, igro in razgibanje.

To so opazili tudi škrtati, ki nas vedno na skrivaj opazujejo. Zato so se nekega dne odločili, da pridejo s čarovnijo v našo igralnico. Začarali so čarobna vrata, skozi katera prihajajo na skrivaj in nam puščajo sporočila. Včasih nas želijo le pozdraviti, včasih pohvaliti, največkrat pa kar oboje. Dajo nam kakšno nalogo, ki se jo z veseljem lotimo.

Škratkom prav zaigra srce, ko nas vidijo v gozdu. Povedali so nam, da bi bili zelo veseli, če bi v gozd pripeljali tudi svoje starše, zato prinašam našo gozdno mapo domov, da skupaj raziščemo nam najbližji gozd.

Miša in Magalie nam bosta pripravili naloge, da dobimo ideje, kaj v gozdu početi. V gozdu pa lahko počnemo marsikaj in veliko več, kot predlagata, zato smo lahko ustvarjalni in gozd raziskujemo tudi po svoje. Lahko kaj naberemo, prinesemo v vrtec ... V mapo lahko vlagamo liste in kaj narišemo, prilepimo fotografije ...

V fasciklu so zbrana pisma škrtatov. Dopolnjen je s pričajočimi fotografijami, s pomočjo katerih tudi starši vidijo širšo sliko in dojamajo širino in pomembnost projekta. Fascikel se sproti dopolnjuje, tako z dejavnostmi, ki potekajo v vrtcu kot dejavnostmi, ki jih izvajajo posamezne družine.

Vsak otrok prejme naloge, ki so namenjene le njemu. Prilagojene so letnim časom in vremenskim razmeram v določenem obdobju. Otroci so imeli teden dni časa, da so naloge naredili in prinesli fascikel nazaj v vrtec. Vsak otrok nato poroča o tem, kaj je počel, ugotovil, se naučil itd.

Otroci so prejeli vsak svoje naloge. Pri vseh je bil nagovor enak. Pred sabo imaš naloge, ki jih opravite skupaj s svojo družino. Če boste v gozdu preživeli več časa, si lahko izmislite še kakšno svojo. Zelo bomo veseli, če se vmes tudi slikate in slike prilepite tukaj, da se bomo lahko skupaj pogovarjali o vašem raziskovanju.

Naloge, ki so jih pospremili v svoj dom, so bile:

- Mamica in očka naj na gozdna tla narišeta velik krog. Dobro si oglej, kakšne barve vidiš in jih nato pobarvaj v krogu, v listu.
- Kaj si opazil na tleh? Kaj pa pod lubjem? Kaj se skriva pod listjem?
- Poišči tri rastline, ki so ti všeč in jih nariši.

- Poišči odpadlo listje treh različnih dreves in ga prilepi tukaj. S pomočjo mamice, očka ali sestrice ugotovi, s katerega drevesa je padlo in kako se to drevo imenuje.
- Naberite vejice, listje in plodove ter v gozdu izdelajte sliko. Naredite lahko sliko živali, rastline ali česa drugega. Ne pozabite se slikati in sliko pripeti še tukaj, da bomo v vrtcu lahko videli vašo umetnino.
- Izberi si list, ki ti je najbolj všeč, pobarvaj ga z vodeno barvico in ga odtisni tukaj.

- Poišči štiri velike liste in jih zloži od najmanjšega do največjega. Prilepi jih tukaj ali pa slikaj.
- Poišči čim več pisanega listja, vejic in jesenskih plodov. Skupaj izdelajte sliko kakšne živali.
- S seboj vzemi list papirja in voščenko. Poišči drevo, ki ti je najbolj všeč, na deblo položi list papirja in dobro podrgni z voščenko. Dobljen odtis priloži v mapo. Naj ti starša ali bratec pomagajo s poimenovanjem izbranega drevesa.

- Poišči štiri liste, ki so različne barve. Prilepi jih tukaj ali pa slikaj. Poimenujte drevesa, s katerih je listje padlo.
- Poišči čim več pisanega listja, vej, vejic in izdelaj hiško za škratke.
- Poišči plodove od kostanja, bukve in hrasta. Kako se jim reče? Lahko jih tudi narišeš.
- Izberi drevo, ki ti je najbolj več, ga objemi, zamiži in prisluhni gozdu.

- Živali v gozdu pozimi težje najdejo hrano, zato jim pripravi kaj za pod zob (npr. poveži snope slame, obesi kakšno jabolko, nanizaj na vrvico koščke sadja, rozine in okraši drevo, posuj semena za ptice ...).
- Poišči 10 vejic ali palic in jih zloži po vrsti od najmanjše do največje.
- Primerjaj oblačila, ki si jih za obisk gozda potreboval jeseni in tista, ki si jih oblekel danes. Naštej, kaj vse si imel oblečeno.

- Gozd je pokrila snežna odeja. To je odličen čas za opazovanje sledi v snegu. Nariši, kakšne sledi ste našli. Poskusi skupaj s starši ugotoviti, kateri živali pripadajo.
- Na sliki so odtisi različnih živali (srnjad, lisica, jež, veverica, vrabec, človek). Ugotovi, katera sled je čigava.
- Živali pozimi težko najdejo hrano, ljudje jim pri tem lahko pomagamo. Izdelaj enostavno krmilnico za ptičke. Na sliki je nekaj enostavnih predlogov. Krmilnico obesi na drevo,

umakni se in opazuj, kdo bo prišel na gostijo. Ne pozabi nalepiti fotografij tvoje krmilnice in ptičkov, ki bodo prišli.

- Izberi si veliko staro drevo. Razišči (nariši, slikaj, poišči slike, nalepi ...), kdo živi ali pa bi lahko živel v krošnji, pod koreninami, v duplu, pod lubjem. Bi se tudi ti lahko zatekel pod to drevo, če bi te ujel dež?
- Objemi drevo. Pobožaj njegovo deblo. Kakšno je? (gladko, hrapavo, mrzlo, mokro, mehko ...)
- Iz vej, listja in lubja izdelaj hiško za gozdne škratke.
- Nariši to veliko staro drevo. Povej, kako si se počutil v gozdu?
- Če najdeš v gozdu kaj zanimivega, lahko prineseš pokazat v vrtec.

- Si opazila, da se gozd počasi prebuja iz zimskega spanja? Kaj si opazila? Kaj je drugače kot pozimi? Nariši, napiši, fotografiraj tvoja opažanja.
- V gozdu pa poleg rastlin in živali, na žalost, najdemo tudi veliko smeti, ki jih odvržejo ljudje. Vzemi, vrečo, rokavice in pospravi smeti, ki ležijo na gozdnih tleh. Kaj vse si našla?
- Če dobro pogledaš pod drevesi, boš našla prve spomladanske cvetlice. Katere si našla? Nariši tisto, ki te je bila najlepša. Prilepi slike ostalih.

- Zapri oči in poslušaj. Kaj slišiš? Od kod prihajajo zvoki? Nariši ali prilepi sliko stvari ali živali, ki si jo slišal.
- V blatu in na zemlji poišči sledi živali. Kdo se je potikal po gozdu?
- Poišči drevo, ki ti je najbolj všeč. Objemi ga. Kakšno je? Kaj na drevesu je drugače, kot je bilo pozimi? Nariši.
- Poišči 10 različno dolgih palic in jih zloži od največje do najmanjše.

- Ali veš, da so nekatere spomladanske cvetlice odlične v solati ali pa jih lahko pripraviš kot namaz? Razišči, katere rastline so uporabne. Nariši, nalepi rastline ali pa slike treh rastlin. Če se rada sukaš po kuhinji, pa lahko z njimi polepšaš kakšen namaz ali drugo jed.
- Marec se poslavlja in prihaja mesec april. Nariši svoje marčno/aprilsko drevo in ga opiši.
- V gozdu poišči eno smreko in eno bukev. Nariši in opiši, kako se razlikujeta.
- Reši priloženo nalogo od pike do pike, pobarvaj rožico in si izmisli kratko zgodbo o njej.

- Igral se boš igro slepe miši. Mami ali očka naj ti zvežeta oči in te odpeljeta do drevesa. Ti ga čim bolj pretipaj in občuti. Poskusi čim bolj opisati njegove posebnosti. Starša naj te nato odpeljeta na mesto, kjer sta ti dala čez oči prevezo ter jo odstranita. Poskušaj ugotoviti, katero drevo si tipal. Vloge se lahko zamenjate in se v vlogi slepe miši preizkusijo še ostali družinski člani.

- Iz vej in vejic izdelaj okvir za sliko. Nato ustvari še sliko znotraj okvirja. Uporabi material, ki ga najdeš v gozdu (veje, plodovi, listje, cvetlice). Pri nastajanju slike lahko sodeluješ s sestrico.
- V gozdu in ob robu gozda poišči 6 različnih cvetlic. Nalepi jih ter jih poimenuj. Poskušajte ugotoviti, ali so užitne.
- Nariši svoje aprilsko drevo in ga opiši. Kako se razlikuje od tistega, ki ga je narisal otrok pred dvema tednoma?
- Izdelaj zapestnico iz naravnega materiala. Potrebuješ širok lepilni trak, na katerega polagaš okraske iz narave po lastni želji (cvetlice, listje, vejice ...).
- Štori so pravi raj za raziskovanje. Izberi si enega in ga razišči. Kaj si našel? Si videl tudi kakšno žival? Opažanja nariši, zapiši.
- V vrtcu smo veliko govorili o užitnih rastlinah, zato zdaj že veš, da si lahko svoj krožnik popestriš tudi z marjeticami, vijolicami in trobenticami. Z njimi popestri svoj namaz.
- Poišči drevo, ki je primerno za plezanje. Naj bo dovolj močno in razvejano. Zdaj pa v akcijo in veliko veselja ob plezanju.
- Slikanje z naravnimi materiali. Potrebuješ list papirja in naravni material, ki si ga nabereš v gozdu ali na travniku. To so cvetlice, les, storži ... Prepusti se domišljiji.
- Izdelaj darilce iz gozdnih materialov. Komu si ga podaril?
- Naber različno mlado listje in ga prilepi na papir. Dopiši katerim drevesom pripada.
- Tvoja prva naloga ima ime Umazane roke za zdrave otroke. Poišči nekaj, s čimer se lahko umažeš. Povej kaj čutiš. Z umazanimi rokami riši po listu papirja.
- Iz vejic in priložene vrvice izdelaj pajkovo mrežo. To narediš tako, da tri vejice zložiš v zvezdico in vmes napelješ vrvico. Lahko pa se prepustiš domišljiji in pajkovo mrežo narediš po svoje. Kaj lahko še ustvariš iz vej v gozdu?
- Poišči veliko staro drevo. Razmisli, kdo bi lahko živel v krošnji, deblu in njegovih koreninah? Si koga opazil?
- Si opazil, kaj se dogaja z vejicami smrek? Na njih so zrastle živo zeleni vršički. Ali veš, da je iz njih enostavno narediti sirup? V gozdu naberite smrekove vršičke, doma poišči steklen kozarec za vlaganje in vanj položi plast vršičkov in plast sladkorja, nato spet plast vršičkov in na njo plast sladkorja. To nadaljuj, vse dokler ne napolniš celega kozarca. Dobro ga zapri in postavi na okensko polico. Vsak dan lahko opazuješ, kako počasi nastaja slasten sirup.
- V gozdu iz listja in vejic izdelaj hiško za gozdne škratke.
- Naslednja naloga se imenuje Dvigovanje uteži v gozdu. Poišči veje različnih debelin. Kolikokrat lahko dvigneš tanjše in kolikokrat debelejše? Skupaj štejte na glas.

- S seboj v gozd vzemi voščenko in list papirja. Poišči največje drevo, na deblo položi list papirja in dobro podrgni z voščenko. Dobljen odtis priloži v mapo. Morda veš, katero drevo je to?
- Naber različno listje in vejice. Izdelaj gozdno sliko, nalepi jo na list in priloži v mapo.
- Iz listja in vejic si izdelaj gozdno pokrivalo, klobuk. Kako se ti zdi?
- S pomočjo naravnih materialov (vej, listja, cvetja, kamnov, storžev ...) ustvari na gozdnih tleh sliko. Poskušaj poustvariti, še eno, identično sliko, kot da bi jo preslikal.
- S pomočjo priložene elastike izdelaj fračo. Poišči še primeren kamenček in tarčo. Nameri in streljaj. Kako ti je šlo?
- Sestavi kratko pesmico o gozdu, živalih, naravi ...
- Danes boš gozd raziskovala s pomočjo čutil. Vprašaj mamico ali očka, kaj so to čutila.
- Zazri se v neskončno nebo in opazuj. Kaj si opazila? Lahko tudi slikaš.
- Močno vdihni skozi nos. Kaj vonjaš?
- Si že slišala rek umazane roke, za zdrave otroke? Poišči nekaj, s čimer se lahko umažeš. Povej, kaj čutiš?
- Če bo sončno vreme, ga izkoristi. Sezuj si čevlje in nogavice ter pojdi bosih nog po travi, pesku ... Kaj občutiš?
- Raziskuj in ugotovi, kam piha veter. To lahko ugotoviš na številne načine: v zrak dvigni moker prst, opazuj listje na drevju.
- Da se še malo razmigaš ... Poišči drevo, ki je primerno za plezanje – dovolj močno in z veliko vejami in pojdi v akcijo. Zdaj pa pokaži še malo poguma. Poišči primerno odskočišče (hlod, štor, skala ...) in mesto za varen odskok. Skoki v globino so za najbolj pogumne.
- Raziskuj gozd po dežju. Kaj slišiš?
- Razmisli, zakaj drevesa in druge rastline potrebujejo vodo?
- Si našla kakšno žival, ki ima rada deževno vreme?
- Naber listje/iglice petih različnih dreves, prilepi ga v mapo in poimenuj drevesa.
- Zazri se v nebo v gozdu, kaj si opazila? Nariši in opiši.
- Okrog debela drevesa naredi gozdno sliko. Okrog lahko zložiš razne kamenčke, cvetlice, listje, zapičiš vejice ...
- Na koncu še ena uganka za tebe. Marjetice obišče, spominčice in mak, nabira medicino, jo nosi v čebelnjak. Kdo je to?

Otroci so s ponosom in veseljem odnesli gozdni nahrbtnik domov. Starši so sodelovali, saj brez njih otroci dejavnosti ne bi mogli izvesti. Le starši enega otroka so rekli, da je ob njihovem tempu to prevelik zalogaj in da ne želijo gozdnega nahrbtnika odnesti domov. Ostali so skupaj z otrokom rešili vse naloge. Večinoma so sodelovale cele družine. Starši so vse fotografirali in pripravili lično predstavitev. Rešili so prav vse naloge in marsikdo je dodal še svoje aktivnosti v

gozdu. Nekateri so gozd obiskali večkrat. En otrok je poleg nalog, ki jih je dobil, raziskal dele drevesa še v laboratoriju. Njegov oče, kemik, ga je odpeljal še v laboratorij, kjer je lahko spoznal dele drevesa še na drug način. Tudi ostali otroci so se čudili predstavljenemu, saj je deček vse fotografiral in nato predstavil v vrtcu. Predstavitev svojih nalog so imeli tudi ostali otroci, ko so prinesli gozdni nahrbtnik nazaj v vrtec. Na koncu leta smo v debelem fasciklu zbrali vse naloge s predstavitvami, ki smo jih z veseljem pokazali tudi drugim.

8 INTERVJU, ANKETA IN OPAZOVANJE

8.1 Intervju otrok

Da bi potrdili ali ovrgli postavljene hipoteze smo intervjuvali otroke dveh skupin, stare 4–5 let. V eni skupini smo celo leto spodbujali preživljanja časa v naravi s pomočjo gozdnih škratov, v drugi pa ne. Skupino, kjer smo spodbujali z gozdnimi škrti, bomo v nadaljevanju poimenovali prva skupina in skupino, kjer nismo spodbujali z gozdnimi škrti druga skupina.

Otroke smo spraševali, kje se najraje igrajo. Zakaj se radi igrajo zunaj in kaj jim je pri tej igri najbolj všeč. Kaj jih motivira k igri na prostem. Kakšen odnos imajo do narave, kako se v naravi obnašamo in česa v naravi ne smemo početi. Vprašali smo jih tudi, kaj se najraje igrajo. Spraševali smo jih, ali se raje igrajo z enim, dvema ali več hkrati. Zanimalo nas je tudi, kako preživljajo čas doma, kaj počnejo skupaj s svojo družino ter če gredo ven in kam.

V prvi skupini je 19 otrok reklo, da se najraje igra zunaj in 2, da se najraje igrata notri. V drugi skupini je bilo več tistih, ki se raje igrajo notri, in sicer 10, zunaj pa sej jih raje igra 9.

Spraševali smo jih, kaj se radi igrajo zunaj in kaj jim je pri tem najbolj všeč. Dobili smo nekoliko bolj raznolike odgovore. V prvi skupini so otroci omenjali, da jim je pri igri zunaj všeč, da imajo veliko prostora in da so na svežem zraku. Igre, ki so jih našli, so bile skrivalnice, lovljenje, igrajo se živali, v gozdu postanejo samorogi in imajo čarobne paličice. Plezajo na drevesa. Igrajo se vojake in se pretvarjajo, da je gozd njihov dom. V drugi skupini so rekli, da jim je zunaj všeč, ker se lahko igrajo v peskovniku, se vozijo s skiroji, se guncajo, lovijo, plezajo po igralih in grejo v atriju.

Zanimalo nas je, kaj jih motivira k igri na prostem. V prvi skupini je večina (19) otrok reklo, da ko jih pošljejo škrti ven z določeno nalogo. Dva otroka pa sta rekla, da gresta vedno rada ven. V drugi skupini so podali različne odgovore, in sicer, da se igrajo in da tečejo.

Spraševali smo jih o njihovem odnosu do narave in kako se je potrebno v naravi obnašati. V obeh skupinah so podali podobne odgovore, in sicer, da se v naravi obnašamo lepo, da ne uničujemo rastlin in da pustimo živali pri miru.

Prav tako so otroci iz obeh skupin znali povedati, česa ne smemo početi v naravi. Odgovarjali so, da ne smemo metati smeti, da ne hodimo po cvetju, ga trgati, strašiti in ubijati živali. Dodali so, da lahko le opazujemo.

Zanimalo nas je, kaj se otroci najraje igrajo. Otroci prve skupine so naštevili le igre, ki se jih navadno igrajo zunaj, in sicer lovljenje, skrivalnice, lisičke, samoroge, raziskovanje, opazovanje, gradnja bivaka, izdelovanje lastnih igral. Otroci druge skupine so naštevili tako igre, ki se jih igra zunaj, kot notri. Zunanje igre so se večinoma nanašale na igro na igrišču vrtca, in sicer igra

v peskovniku, v atriju ter plezanje. Naštevali so tudi igro z Lego kockami, konstruktorji, avtomobili, z igračkami od doma, risanje in barvanje.

Spraševali smo ali se najraje igrajo sami, v dvojicah ali večji skupini. V nobeni skupini ni noben rekel, da se najraje igra sam. V prvi skupini je bilo največ tiskih, in sicer 17, ki jih je reklo, da se raje igrajo v večjih skupinah in 4, ki se raje igrajo v dvojicah. V drugi skupini je bilo 11 tistih, ki so rekli, da se raje igrajo v večjih skupinah in 8, ki se raje igrajo v dvojicah.

Na vprašanje kako preživljajo čas doma smo dobili precej različnih odgovorov. Otroci iz prve skupine so prav vsi našli tako dejavnosti, ki jih počnejo v stanovanju, kot tiste, ki so vezane na preživljanje časa na prostem. V drugi skupini je 12 otrok prav tako našlo dejavnosti, ki so vezane na stanovanje in tiste, ki se izvajajo na prostem. Sedem otrok pa je našlo, le dejavnosti, ki potekajo znotraj doma, in sicer se igrajo igrice, večinoma sami na telefonih in tablicah ter gledajo televizijo.

8.2 Anketa staršev

Anketirali smo starše obeh skupin. Niso se odzvali starši vseh otrok. V prvi skupini je rešilo anketo 16 staršev, v drugi pa 6 staršev. Anketa se je nanašala na preživljanje prostega časa.

Zanimalo nas je, kje preživljajo skupni prosti čas s svojim otrokom. Največ (56 %) staršev prve skupine se je opredelilo, da tako doma kot zunaj, nekaj manj (38 %) jih je reklo, da ga preživljajo zunaj in eden (6 %), da preživlja prosti čas s svojim otrokom notri. V drugi skupini so se trije (50 %) opredelili, da največ časa preživijo zunaj, eden manj (33 %), da prosti čas preživljajo tako notri, kot zunaj in en (17 %), da prosti čas preživljajo doma.

Vprašali smo jih, če se jim zdi pomembno, da prosti čas preživijo na prostem. Vsem staršem obeh skupin se zdi to pomembno.

Zanimalo nas je, koliko časa v povprečju preživijo, na dan, na prostem s svojim otrokom med tednom in koliko za vikend. V prvi skupini v povprečju preživijo na prostem med tednom 1,9 ure na dan, v drugi skupini pa 1,8 ure. Za vikend je ta čas daljši in sicer v prvi skupini preživijo v povprečju 5,1 ur na dan, v drugi pa 3,8 ur.

Razvrstiti so morali zunanje lokacije, od tiste, ki se je največkrat poslužujejo za preživljanje skupnega prostega časa, do tiste, ki se najmanjkrat. Lokacije, ki so jih razvrščali so bile pred blokom ali hišo, v bližnjem okolišu, na igrišču z igrali, v Tivoliju, na Rožniku, v gozdu in izleti v hribe. To je naredilo 15 staršev prve skupine in 5 staršev druge skupne. V prvi skupini je 8 (53 %) staršev kot najbolj pogosti način preživljanja prostega časa na prostem izbralo pred blokom ali hišo. Trije (29 %) so na prvo mesto dali Rožnik. Dva (13 %) sta na prvo mesto uvrstila v bližnjem okolišu. En (6,7 %) je na prvo mesto uvrstil gozd in prav tako en (6,7%) izlete v hribe.

V drugi skupini je bil prav tako najbolj zastopan odgovor pred blokom ali hišo, in sicer trije so podali tak odgovor, kar pa predstavlja 60 % vseh odgovorov. En (20 %) je kot najbolj pogosto možnost izbral v bližnjem okolišu in prav tako en (20 %) na igrišču z igrali.

Zanimalo nas je, če se kot družina kdaj odpravijo skupaj v gozd. Na to vprašanje je odgovorilo 15 staršev iz prve in 5 iz druge skupine. V prvi skupini je 14 (93 %) staršev napisalo, da gredo skupaj v gozd in en (7 %), da v gozd ne hodijo. V drugi skupini so 4 (80 %) starši napisali, da se skupaj odpravijo v gozd in en (20 %), da ne.

Spraševali smo jih, če menijo, da ima preživljanje časa v gozdu pozitivne učinke na nas. V prvi skupini vsi (100 %) starši vidijo pozitivne učinke gozda na nas, v drugi pa en (20 %) starš od petih ne vidi nobenega pozitivnega učinka. Ostali štirje (80 %) pa jih vidijo.

Prosili smo jih, da naštejejo pozitivne učinke, ki jih oni opažajo. V prvi skupini je 15 staršev podalo svoj odgovor, v drugi pa 3.

V prvi skupini so naštevali:

- novo okolje, veliko zanimivih stvari, svež zrak,
- sprostitev, raziskovanje, domišljija,
- svež zrak, gibanje, učenje skozi igro, opazovanje okolja, odklop,
- otrok je mirnejši, manj razdražljiv, bolj zdrav, samozavestnejši, doma bolj samozadosten,
- raziskovanje, mir, občutek svobode v prostoru brezpotij, spoznavanje rastlin in živali, ki jih sami odkrivajo,
- samoiniciativna igra, raziskovanje, glasno govorjenje, sožitje z naravo, pozitivna energija,
- spoznavanje narave, dihajo dober zrak, so bolj aktivni – se rekreirajo, odkrivajo gozdne plodove,
- razvijanje raziskovalnega in ustvarjalnega duha – iskanje živali in rastlin, nabiranje materiala za igro,
- raziskovalni, ustvarjalni, gibalni učinki,
- spoznava naravo, je na svežem zraku, se rekreira in spoznava gozdne sadeže.
- sprehod, čist zrak, stik z naravo, opazovanje narave,
- umirjenost, dobra volja, pozitivna energija,
- sprostitev tenzij, povezava z naravo, sproščenost, umiritev,
- sposobnost orientacije, pomiritev, spoznavanje rastlin in živali, razvijanje domišljije skozi igro,
- sprostitev, domišljajska igra, spoznavanje rastlin in živali, gibanje v naravi.

V drugi skupini so naštel:

- čist zrak,

- stik z naravo, pomirjajoč učinek na razpoloženje,
- stik z naravo, svež zrak in pomiritev.

Zanimalo nas je, ali menijo, da ima obisk gozda lahko negativne učinke na otroka. V prvi skupini je na vprašanje odgovorilo 16 staršev, in sicer 3 (19 %) so mnenja, da ima obisk gozda lahko negativne učinke na otroka in 13 (81 %) staršev meni, da temu ni tako. V drugi skupini je odgovarjalo 5 staršev, od tega je 1 (20 %) mnenja, da ima lahko gozd negativne učinke na otroka, ostali 4 (80 %) pa so nasprotnega mnenja.

Tiste, ki so bili mnenja, da ima gozd lahko tudi negativne učinke na otroka, smo vprašali, kateri učinki so to. Vsi so rekli, da je to možnost ugriza klopa in z njim povezane bolezni (borelioza, KME).

Spraševali smo jih, če je njihov otrok v naravi rad ali ga je potrebno spodbujati k temu. V prvi skupini je odgovarjalo 15 staršev. Osem (53 %) staršev pravi, da so otroci radi zunaj in da ne potrebujejo dodatne spodbude, sedem (47 %) staršev pa pravi, da je odvisno od dneva. V drugi skupini smo dobili 5 odgovorov. Trije starši (60 %) pravijo, da so otroci radi zunaj, brez dodatne spodbude, dva (40 %) pa pravita, da je odvisno od dneva.

8.3 Opazovanje

Izvedli smo ga le v prvi skupini, kjer so otroke obiskovali skrivnostni gozdni škrati. Izvedli smo ga, ko so bili otroci v gozdu, bili pa smo tudi pozorni na igro in obnašanje v igralnici, da smo lažje primerjali z igro, obnašanjem in odnosi v naravi.

V gozd so prihajali zelo motivirani, saj so jih tja pošiljali gozdni škrati. Svoje delo so vzeli zelo resno. Niso se razdelili v manjše skupine, ampak so delovali enotno, skupaj so iskali rešitve ter se med seboj poslušali. Tega v skupini ni mogoče opaziti, saj je nekaj močnih posameznikov, ki želijo, da igra poteka po njihovo. V gozdu je vedno nekdo prevzel vlogo vodje. To se zgodilo spontano. Ostali mu niso slepo sledili, v potek so dajali tudi svoje predloge in če so se zdeli tudi drugim pametni, so jih upoštevali. Vodja je deloval povezovalno, tako da so res složno sodelovali prav vsi in vsi so se ob tem počutili enako pomembni. Prav nikoli ni bil noben otrok iz igre izključen.

Nikoli se niso v gozdu skregali. Bili so veliko bolj sodelovalni, solidarni in pripravljeni pomagati drug drugemu. Prav tako se v gozdu niso dolgočasili, pa če tudi smo se vanj prišli le igrati, brez naloge škratov. Čisto vsi so vsak trenutek nekaj počeli. Pri nekaterih je prišla na dan njihova ustvarjalnost, iznajdljivost in širše razmišljanje. Ustvarjali so si igrala z materialom, ki jim ga ponuja gozd. Bili so zelo izvirni. Avtomobil sta bila dva otroka, ki sta držala vsak na svoji strani palico. Vlak je bil tanjše deblo, ki sta ga držala dva otroka, vsak na svoji strani. Sprejemal je tudi potnike, ki so zajahali in deblo in se z njim odpeljali. Pri drugih je prišel na plano raziskovalni duh. Prečesali so vse koticke gozda. Našli so ogromno živali v podrastju in na deblih. Zanimalo

jih je, kako se imenujejo in svojo najdbo so z veseljem podelili z drugimi. Nikoli niso teh živali vznemirjali, le opazovali so jih. Prav tako so opazili potencialno hrano za živali, zanimalo jih je, kaj lahko najdene živali jedo, opazili so razna mala zajetja vode v deblih, v lužah, iz katerih lahko živali pijejo. Razmišljali so o tem, kam se lahko katera žival skrije, kje lahko prenoči, da bo najbolj na varnem. Enkrat je eno deklico ugriznila mravlja in jo je nagonsko zmečkala. Ostali otroci so bili zelo ogorčeni in kritični do tega. Tretji pa so nenehno gradili. Izurili so se v tem, kako je potrebno zgraditi bivač, da bo stal. Nekateri so se preizkušali v plezanju in s tem premagovali strah ter iskali svoje nove meje. Ob uspehu so bili zelo ponosni nase in tako gradili na samozavesti.

V gozdu so našli ogromno malih »zakladov«, ki so se jim zdeli zanimivi in posebni. Nekateri so nabirali kamenčke, storže, liste, razne koščke, ki so si jih shranili bodi si zase ali pa so z njimi želeli razveseliti njim ljube osebe. S temi predmeti so samoiniciativno delali različne vzorčke po gozdnih tleh, delali so potke za mravlje, hiške za hroščke in ustvarjali skupinske slike z različnega materiala.

V gozdu so bili obiskovalci. Niso ga uničevali, niso lomili vej in trgali cvetic. Slednje so opazovali z zanimanjem ter spraševali, kako se imenujejo. Za igro in raziskovanje so uporabili material, ki je ležal na tleh. Če so našli kakšno smet, ki jo je odvrigel človek, so to glasno obsojali, zato smo začeli v gozd s seboj nositi vrečko za odpadke, da so očistili gozd za drugimi, kar so počeli z največjim veseljem. To jim je dajalo občutek pomembnosti.

9 RAZPRAVA

Na podlagi intervjuja, ankete in opazovanja podajamo odgovore na raziskovalna vprašanja (RV).

RV1: V kolikšni meri deluje škrat kot motivacija za aktivacijo otrok?

V skupini, kjer smo uvajali to metodo, lahko na podlagi opazovanja trdimo, da je škrat velika motivacija za aktivacijo otrok. Otroci so vsako pismo sprejeli z velikim navdušenjem in komaj čakali, da jim ga preberemo. Kar privzdigovalo jih je in so želeli tisti trenutek ven in upoštevati navodila, ki so jih dobili od škratov. O novih pismih so pripovedovali vsakemu, ki je vstopil v skupino. Do sedaj jih nismo z nobeno drugo metodo tako pritegnili. Zanimivo, da zanimanje za škrate in njihove naloge ni tekom leta usahnilo. Za voljo škratov so se znali tudi bolj po tiho pogovarjati, da jih ne bi spodili. Ob branju pisem so vsi z zanimanjem poslušali in komaj čakali, da gredo ven. Noben ni želel še dokončati risbice ali kaj zgraditi, vsi so želeli čim hitreje v garderobo, kjer so se hitro uredili in odhiteli v gozd. Tako so se organizirali in skupaj poprijeli za nalogo.

Ko smo njih vprašali, kaj jih motivira jih je večina 19 (91 %) rekla, da so to škrati, dva (9 %) pa da gredo radi ven v vsakem primeru. Pri tem raziskovalnem vprašanju ne moremo vleči vzporednic s primerjalno skupino, saj niso izvajali naše metode. Otroci primerjalne skupine so rekli, da gredo radi ven za to, da se igrajo in da tečejo.

Ko smo v anketi spraševali starše, če so otroci motivirani za igro na prostem, so v obeh skupinah približno enako odgovorili, in sicer nekaj več je tistih, ki ne potrebujejo spodbude za bivanje na prostem, ostali pa odvisno od dneva. V prvi skupini so vsekakor delovali kot skupinska motivacija. Prav tako doma, v primeru, ko je otrok prinesel domov gozdni nahrbtnik z nalogami. Glede na odgovore staršev in naše opazovanje lahko trdimo, da škrati v veliki meri delujejo kot motivacija za aktivacijo otrok.

RV2: Ali otroci s pomočjo predstavljene metode razvijejo pozitivnejši odnos do narave v primerjavi z otroki, kjer niso delali po omenjeni metodi?

Na podlagi intervjuja otrok tega ne moremo trditi, saj so otroci primerjalne skupine podali podobne odgovore, kot otroci prve skupine. Teorijo poznajo vsi otroci, saj jih vsaj v vrtcu učimo o spoštljivem odnosu do narave že od samega začetka. Da bi dobili bolj zanesljive rezultate, bi mogli opazovati v gozdu otroke obeh skupin. Iz opazovanja lahko potegnemo zaključek, da so otroci prve skupine v naravi resnično le obiskovalci in se tega tudi zavedajo, medtem ko otroci druge skupine že na igrišču vrtca lomijo veje dreves, da se z njim igrajo, čeprav jim nenehno govorimo, da se to ne dela. S preživljanjem vse več časa v naravi otroci spoznajo gozd kot ekosistem, kot življenjski prostor za mnoga živa bitja, ki so med seboj povezana na tak ali

drugačen način in postopoma spoznavajo, da so tudi sami s svoji delovanjem del tega ekosistema. Do teh zaključkov smo prišli s pomočjo celoletnega opazovanja, saj so otroci v začetku leta nepremišljeno kaj zlomili, izpulili, z vsakih obiskom pa se je v njih prebujalo to spoznanje, ki se je odražalo v njihovih dejanjih v naravi. Prav tako je opazna razlika v odnosu otrok do živali. Še v začetku šolskega leta so vedno vreščali, če je v igralnico zašla osa, mravlja ali pa pajek. Govorili so, naj jih ubijemo. Zdaj pa poprosijo, če pomagamo osi, da odleti ven, se javijo, da bodo sami odnesli ven mravljo, hrošča ali pajka. To naredijo z občutkom in skrbnostjo, da ne poškodujejo živali. Tako si upamo trditi, da smo s predstavljeno metodo vplivali na pozitiven odnos otrok do narave.

RV3: Ali predstavljena metoda vpliva na starše otrok?

Med primerjanjem obeh skupin, bi lahko rekli, da so starši prve skupine nekoliko bolj naklonjeni preživljanju časa na prostem, kot starši druge skupine. V povprečju starši prve skupine med tednom preživijo s svojimi otroki 1,9 ure na dan, na prostem. Za vikend pa 5,1 ure na dan. Medtem ko starši druge skupine med tednom preživijo s svojimi otroki v povprečju 1,8 ure, za vikend pa 3,8 ure. Razlika se opazi predvsem ob koncu tedna, ko je tega časa več na razpolago, vendar družine druge skupine kljub temu ne preživijo na prostem toliko kot družine prve skupine. Med tednom ni bistvenih razlik, saj družine nimajo veliko prostega časa.

Otroci prve skupine so enkrat v letu odnesli domov gozdni nahrbtnik z navodili za izvajanje aktivnosti na prostem. Naloge so bile vezane na zunanje okolje. Starši prve skupine so vsaj takrat preživeli prosti čas z otrok v naravi na malo drugačen način. Iz tega vidika je metoda zagotovo vplivala na starše otrok. Tudi stari so uživali ob izpolnjevanju nalog, saj na tak način po navadi ne preživljajo prostega časa.

RV4: Ali se igra otrok ene in druge skupine razlikuje?

Skozi opazovanje smo prišli do spoznanja, da otroci ne potrebujejo veliko za igro. Zadovoljijo in radostijo jih majhne stvari. Nabirajo posebne kamenčke, listke, storže, se z njih igrajo ure in ure.

Ko smo spraševali otroke, kje se radi igrajo jih je v prvi skupini največ reklo, da zunaj, v drugi pa notri. Otroci prve skupine so navajali, dejavnosti, ki so vezane na zunanje okolje, otroci druge skupine pa so naštevati tako zunanje, kot notranje dejavnosti. V prvi skupini so rekli, da se radi lovijo, gradijo, opazujejo in ustvarjajo, v drugi skupini pa se radi lovijo, igrajo v peskovniku in se igrajo s konstrukcijskimi igračkami. Bistvena razlika v igri ene in druge skupine je v tem, da je igra prve skupine bolj povezovalna. V drugi skupini pa se otroci igrajo v manjših skupinah.

RV5: Kako in kje družine ene in druge skupine preživljajo skupen čas?

Iz prejetih odgovorov lahko rečemo, da v obeh skupinah preživljajo skupni čas tako notri, kot zunaj. V obeh skupinah je po en starš napisal, da ga preživljajo le doma. Ko gre to za zunanje okolje, se je v obeh skupinah največ staršev opredelilo, da so najbolj pogosto pred blokom ali hišo oziroma bližnjem okolišu. Najmanj pa se jih poda v hribe.

	Prva skupina	Druga skupina
1. mesto	Pred blokom / hišo	Pred blokom / hišo, v bližnjem okolišu, na igrišču z igrali
2. mesto	V bližnjem okolišu	
3. mesto	V gozdu	
4. mesto	Na Rožniku	Na Rožniku
5. mesto	Na igrišču z igrali	V Tivoliju
6. mesto	V Tivoliju	V gozdu
7. mesto	Izleti v hribe	Izleti v hribe

Tabela1: Primerjava razporeditve pogostosti izbrane lokacije za preživljanje prostega časa na prostem. Sledijo si od najbolj do najmanj pogosto.

V drugi skupini so odgovori pred blokom ali hišo, v bližnjem okolišu in na igrišču z igrali najbolj in enko pogosto zastopani in si delijo prvo mesto. Največja razlika med preživljanjem prostega časa med družinami prve in druge skupine je v tem, da so starši prve skupine izbrali gozd precej pogosto, medtem, ko so starši druge skupine dali izbiro preživljanja časa v gozdu dali na predzadnje mesto.

10 ZAKLJUČEK

V tej raziskovalni nalogi smo želeli predstaviti primer dobre prakse, in sicer spodbujanje bivanja v naravi v predšolskem obdobju s pomočjo gozdnih škratov. Znanje iz teorije smo vpeljali s pomočjo fantazijskih bitij v različne dejavnosti z namenom, da bi spodbudili zanimanje za preživljanje časa v naravi ter to prenesti na starše otrok, saj se zavedamo, kako je v današnjem času potrebna umiritev, ki nam jo narava zagotavlja. Naš namen je bil predstaviti naloge, ki smo jih pripravili otrokom in opažanja, do katerih smo prišli. Metoda se je pokazala za zelo uspešno motivacijo.

V predšolske obdobju predstavlja igra temelj za otrokov nadaljnji razvoj. Otroci se skozi celotno evolucijo učijo preko igre. Predvsem igra z nestrukturiranim materialom, ki ga lahko najdemo v naravi, spodbuja socialen in čustveni razvoj ter otrokovo ustvarjalnost in domišljijo. Igra s takšnimi materiali jih uči sodelovanja, prilagajanja, raziskovanja in eksperimentiranja. Prav tako pozitivno vpliva na spretnost razmišljanja, razvijanja koncentracije in motoričnih sposobnosti. Otroci se preko igre učijo in so v interakciji z ostalimi. Med igro so aktivno vključeni, uporabljajo domišljijo, ustvarjalnost, so raziskovalni, preizkušajo, posnemajo, rešujejo probleme ter konflikte in se na ta način učijo. Uspešnost učenja in pridobivanja trajnejšega znanja gre z roko v roki s samostojnim iskanjem rešitev, s smiselno komunikacijo ter lastnim predvidevanjem. Na kakovost učenja vpliva učno okolje. Najboljše je tisto, ki otroka celostno aktivira, tako čustveno, kot miselno, senzorno in socialno. Učenje na prostem je izkustveno, saj so otroci v stiku z resničnim svetom. Narava pa otroku ne ponuja le materiala za igro, temveč v njej spoznavajo živali, rastline, predmete in ostale pojave. S preživljanjem časa v naravi postaja vse bolj dovzeten za zaznavanje sebe kot dela ekosistema, na katerega lahko s svojim delovanjem tako ali drugače vpliva. Če teh temeljev ne bo dobil v predšolskem obdobju, potem tudi kasneje ne bo dojemal naravo kot vrednoto.

Razvoj človeka je tekom evolucije potekal v naravi, zato so tudi naša čutila bolj prilagojena na dražljaje iz narave, na katere se naši možgani odzivajo pozitivno. Narava ima fiziološki vpliv na nas. Srčni utrip se v naravi umiri, zniža se krvni tlak, vrednost stresnih hormonov in raven sladkorja. Za lažje spopadanje s čuti je nujno, da jih otroci razvijejo in spoznajo v prvih letih življenja. Tako gozd ne hrani le našega znanja, ampak tudi čute. Skrb vzbujajoče je dejstvo, da današnji otroci preživljajo vse več časa za zaprtimi prostori. Celo v vrtcih so razlike med posameznimi državami. Pri nas strokovni delavci v povprečju ne omogočamo toliko časa v naravi, kot pedagoški delavci skandinavskih držav.

Gibalna aktivnost in učenje sta tesno povezana. Na njiju vpliva čas, ki ga otrok preživi v naravi. Gibanje vpliva na hitrost delovanja možganov, med samim gibanjem so aktivnejši in dovetnejši za učenje. Bivanje v naravi in gibanje pozitivno vplivata tudi na zdravje, zmanjšanje stresa, tesnobe in izboljšuje koncentracijo ter spomin.

Izkušnja z gozdom je posebno doživetje, katerega imajo današnji otroci vse manj na razpolago. Je prostran prostor, ki jim nudi popolno igrišče, poligon za raziskovanje, svobodno razmišljanje in igra v njem je dolga. Poleg možnosti za gibanje jim ponuja tudi senzorne izkušnje, pozitivno vpliva na kompetence pozornosti, večja socialno vključenost, deluje povezovalno, zmanjšuje agresivnost, krepi motivacijo za učenje, spodbuja ustvarjalnost in večja čustveno stabilnost in odzivnost. Vpliva na otrokova razvojna področja, zdravje, pozitivno vpliva na otrokovo koncentracijo, pozornost in motivacijo. V njem se otroku krepi domišljija, ustvarjalnost in kreativnost. Vpliva na razvoj samozavesti ter socialnih veščin, kar se opazi pri boljših medsebojnih odnosih. Predvsem pa gozd blaži učinke sodobne družbe, ki je preobremenjena. Deluje blagodejno na naš um, nas umiri in omili stres.

Prav gozd se nam je zdel dragocen poligon za preživljanje časa v naravi, zato smo uvedli gozdne škrate, pravljичna bitja, ki so otroke obiskovala na skrivaj in jih s svojimi nalogami motivirala za preživljanje časa v naravi in sicer predvsem gozdu. Z namenom motivirati otroke in posredno tudi njihove družine k večjemu preživljanju prostega časa v naravi so se v našo igralnico naselili gozdni škrati. Pričarali so čarobna vratca v našo igralnico, kar je pri otrocih spodbudilo veliko zanimanje. Niso vedeli čigava vrata so, kako so se pojavila vse dokler niso prejeli skrivnostnega pisma, v katerem so se škrati predstavili. Povedali, kaj je njihov namen in da bodo otrokom v igralnico skozi vrata prinašali pisma z različnimi nalogami. Od takrat naprej so bili otroci nenehno na preži, kdaj dobijo pismo z nalogami škratov, ki so bile vezane predvsem na bivanje v naravi, gozdu in na življenje v njem. Bili so motivirani ves čas. Ko so jih škrati poslali ven, se ni noben pritoževal. Prav vsi so odložili svoje delo in z največjim veseljem odšli v gozdu. Motivacija je v njih vzbudila radovednost in pripravljenost za nove izzive in raziskovanje.

Otroci ob učenju na prostem uživajo, kar so nam pokazali tudi rezultati opazovanja. Otroci, pri katerih smo uvajali predstavljeno metodo, ji je večina reklo, da se najraje igrajo zunaj. V gozdu so bili veseli, nasmejani in srečni.

Zavedamo se, da bo otrok v kasnejšem obdobju dojemal naravo kot vrednoto, le če v predšolskem obdobju dobil to izkušnjo. Do izkušenj pa pride le z bivanjem v naravi. V primeru, da so teh izkušenj oropani, pa lahko to vodi do strahu in neprimernega odnosa do narave. Z opazovanjem smo zaznali veliko razliko v odnosu otrok do narave v začetku leta in ob koncu leta, saj so v gozdu preživali veliko časa. Tako si upamo trditi, da smo s predstavljeno metodo vplivali na pozitiven odnos otrok do narave.

Z metodo smo vplivali tudi na družine otrok, saj so bile naloge zasnovane tako, da so jih mogli narediti skupaj, v gozdu. Ko smo jih vprašali, koliko časa preživljajo na prostem z otroki, smo za preživljanje časa med tednom, dobili podobne odgovore staršev otrok, ki so jih obiskovali škratje in tistih, ki jih niso, saj med tednom ni veliko prostega časa na razpolago. Za konec tedna pa so otroci, ki so obiskovali skupino, ki so jih obiskovali škratje, preživali več časa na prostem s svojo družino, kot tisti, jih škrati niso obiskovali.

Z opazovanjem otrok smo prišli do opažanj bistvene razlike v igri otrok, ki so jih obiskovali škrti in tistih, ki jih niso. Igra prve skupine je bila bolj povezovalna, v drugi skupini pa so se otroci igrali v manjših skupinah. Nezanemarljivo je dejstvo, da se otroci v naravi drugače obnašajo, kot v notranjih prostorih. Bolj energični otroci se v naravi umirijo in postanejo bolj osredotočeni, tihi pa se odprejo in postanejo zgovornejši. Prav tako smo skozi opazovanje zaznali veliko razliko med njihovo igro zunaj v primerjavi z igro v notranjih prostorih. Igra na prosti je bila povezovalna in sodelovalna, medtem ko je bila igra notri pogosto polna prepričev, nestrinjanj in ne malokrat razdiralna. Gozd je prispeval k zmanjšanju konfliktov, otroci pa so postali bolj umirjeni.

Starše smo spraševali, kje na prostem preživljajo prosti čas s svojimi otroki in prišli do zaključkov, da tako družine, ki so bile povezane z delovanjem gozdnih škrtov, kot tiste, ki niso bile, v večini preživljajo čas v bližini svojih domov. Največja razlika je bila v izbiri gozda za preživljanje časa v naravi. V skupini, kjer smo imeli gozdne škrate so starši izbrali gozda dali precej visoko, na tretje mesto, medtem, ko so starši druge skupine dali to izbiro na predzadnje, šesto mesto.

Omejitev smo ob koncu raziskave opazili kar nekaj. Prva omejitev je to, da v raziskavo niso bile vključene vse starostne skupne v predšolskem obdobju, vendar le otroci stari 4–5 let. Druga omejitev pa je bila neodzivnost staršev primerjalne skupine. V anketi je sodelovalo 16 staršev prve skupine in 6 staršev primerjalne skupine. Zaradi majhnega vzorca in ne enakomerne razporeditve med obema skupinama nismo dobili dovolj natančnega pogleda v učinkovitost metode, o kateri lahko govorimo predvsem na podlagi opazovanja otrok v skupini, kjer se je metoda izvajala. V prihodnje ne bi anketirali tako majhnih otrok, saj so se včasih njihovi odgovori razlikovali od tistega, kar smo lahko zaznali z opazovanjem. Do najbolj verodostojnih rezultatov smo prišli z opazovanjem in na podlagi tega lahko trdimo, da je bila metoda uspešna.

11 VIRI IN LITERATURA

1. Ball, E. in Gökhan, K. (2020). Investigation of Forest School Concept by Forest School Teachers Viewpoints. Pridobljeno dne 2. 2. 2024: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1256199.pdf>
2. Batistič Zorec, M. (2013). Teorija v razvojni psihologiji. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
3. Batistič Zorec, M. (2013). Učenje v vrtcu. Pridobljeno 10. 2. 2024: http://www.solazaravnatelj.si/wp-content/uploads/2013/01/clanek_Batistic-Zorec-M._UCENJE-V-VRTCU.pdf
4. Baričič, L., Demšar, M., Hudrap, J., Jesenek Mori, M., Križnič Čebren, P., Lorbek, J., Vončina, G. (2018). Danes se učimo zunaj, priročnik za dejavnosti v naravi. Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.
5. Bento, G. in Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. Pridobljeno dne 3. 2. 2024: https://journals.lww.com/pbj/fulltext/2017/09000/the_importance_of_outdoor_play_for_young.9.aspx
6. Bergant, T. (2015). Pomen igre za otrokov razvoj. Didakta, 25(183), 25 – 28. Pridobljeno 13. 2. 2024: http://www.solazaravnatelj.si/wp-content/uploads/2013/01/clanek_Batistic-Zorec-M._UCENJE-V-VRTCU.pdf
7. Boekaerts, M. (2002). Motivaton to learn. Geneva: Unesco.
8. Bošnjak, M. (2017). Igra otroka – osebna rast vzgojitelja inovatorja. V M. Željeznov Seničar (Ur.), Igra in učenje predšolskega otroka (str. 35-40). Ljubljana: MIB
9. Brglez, K.; Gorjup Žgank, K. (2017). Radi imamo gozd! Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, ČŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
10. Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I. in Sleet, D. A. (2012). Risky Play and Children's Safety: Balancing Priorities of Optimal Child Development. International Journal of Environmental Research and Public Health, 9 (9), 3134 – 3148.
11. Brvar, R. (2014). Z igro do učenja. Založba: MATH d. o. o.
12. Čas, M. in Krajnc, M. (2015). Otroška razigranka. Velenje: ModART
13. Češek, M. (2022). 7 prednosti življenja v naravi v primerjavi z mestom. <https://najinadomacija.si/7-prednosti-zivljenja-v-naravi-v-primerjavi-z-mestom/>
14. educationscotland.gov.uk (b. d.). Outdoor learning Practical guidance, ideas and support for teachers and practitioners in Scotland. <https://education.gov.scot/improvement/documents/hwb24-ol-support.pdf>
15. Gomboc, K. (2016). Back to Nature: Exploring the Potential for Implementing the Norwegian Idea of Outdoor Days in the Slovenian School System. Journal Of Elementary

- Education / Revija za elementarno izobraževanje, 9(4), 123 – 138. Pridobljeno 15. 2. 2024: http://rei.pef.um.si/images/lzdaje_revije/2016/4/REI_9_4_cl_8.pdf
16. Grabrovec, P. (2017). Doživljanje gozda skozi igro. Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, ČŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20-%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
 17. Gray, P. (2013). Free to Learn: Why Unleashing the Instinct to Play will make our Children Happier, More Self-Reliant, and Better Students for Life. New York: Basic Books.
 18. Györek, N. (2013). Otroci potrebujemo gozd: Gozdna pedagogika v Sloveniji – priložnost za povezovanja in nova znanja. Gozdarski vestnik, 71 (4), str. 225-234.
 19. Györek, N., Hojs, R., Lampert, M., Semprimožnik, R. in Urbanija, B. (2014). Otroci potrebujemo gozd: Gozdna popotnica. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.
 20. Györek, N. (2016). Kdor ima rad gozd, ima rad življenje! V U. Vilhar in B. Rantaša (Ur.), Priročnik za učenje in igro v gozdu (str. 15-16). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica
 21. Györek, N., Draganc, L., Šarec, S. in Grilc, M. (2016). Gremo mi v gozd. Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.
 22. Györek, N. (2018a). Naši člani: Vrtec Antona Medveda Kamnik. Inštitut za gozdno pedagogiko. <https://www.gozdna-pedagogika.si/nasi-clani-vrtec-antona-medvedakamnik/>
 23. Györek, N. (ur.) (2018b). Zelena učna okolja: Prednost učenja v naravi za otroke s posebnimi potrebami. Inštitut za gozdno pedagogiko.
 24. Harris, F. (2015). The nature of learning at forest school: practitioners perspectives. Education 3 – 13, 45 (2), 272 – 291.
 25. Hmelak, M. in Breg, K. (2019). Vključevanje gozdne pedagogike v vzgojno-izobraževalno delo javnih vrtcev. Didactia Slovenica – Pedagoška obzorja 34 (2), str. 20-33.
 26. Hmelak, M. in Kralj, M. (2017). Pomen igre v predšolskem obdobju za razvoj delovnih in učnih navad. Vzgojiteljica, 19 (4), 16-19.
 27. Hmelak, M. in Lepičnik Vodopivec, J. (2019). Spodbudno okolje in participacija predšolskega otroka v vrtcu. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
 28. Holloway, S. L. in Pimlott – Wilson, H. (2014). Enriching Children, Institutionalizing Childhood? Geographies of Play, Extracurricular Activities, and Parenting in England. Annals of the Association of American Geographers, 104 (3), 613-627.
 29. Holzinger, A. (2021). Warum Waldpädagogik? Pridobljeno 10. 2. 2024, iz: https://www.waldpaedagogik.at/waldpaedagogik/warum-waldpaedagogik/?no_cache=1
 30. Hopwood-Stephens, I. (2013). Learning on your doorstep: Stimulating writing through creative play outdoors for ages 5-9. New York, London: Routledge.
 31. Jaušovec, N. (2010). Motivacija in kako motivirati? Vodenje v vzgoji i izobraževanju, 8, 51-66. Pridobljeno 16. 2. 2024 iz: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YOCITZAB/a164b7e7-d39c-481b-b8d9-12047fb9a194/PDF>

32. Juvan, M. (2013). Vpliv gozdne pedagogike na razvoj okoljske etike pri predšolskem otroku (Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno 15. 2. 2024: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1736/1/Diplomsko_delo.pdf
33. K. Š. (15. 8. 2022). Čas, ki ga otroci preživijo pred zasloni, se je podaljšal! Svet kapitala. <https://svetkapitala.delo.si/aktualno/cas-ki-ga-otroci-prezivijo-pred-zasloni-se-je-podaljsal/>
34. Knight, S. (2013). Forest School and Outdoor Learning in the Early Years. https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=fedxoYKXLsC&oi=fnd&pg=PP1&dq=forest+school&ots=odmFef1war&sig=Du3iwAPpD8rdPdNDoHAExOuKtrs&redir_esc=y#v=onepage&q=forest%20school&f=false
35. Kojc, T., Krašna, P. (2017). Gozd diši po učenju/čutenju. Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, CŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
36. Kos, M. in Jerman, J. (2013). Provisions for outdoor play and learning in Slovene preschools. *Journal for Adventure Education and Outdoor Learning*, 13 (3), 189-205
37. Košir Pevec, V. (2017). Vrtec v gozdu. Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, CŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20-%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
38. Lavin, K. (2018). Gozd in inteligenca narave. Šoštanj: vrtec.
39. Lepičnik Vodopivec, J. (2023). Od okoljske vzgoje do vzgoje za trajnostno prihodnost v vrtcu. Koper: Univerzitetna založba Annales.
40. Little, H. in Wyver, S. (2008). Outdoor Play. *Australasian Journal of Early Childhood*, 33 (2), 33-40.
41. Makau, A. (2021). Biofilija i biofobija dječepredškolske dobi. Sveučilište u Rijeci. Učiteljski fakultet.
42. Marjanovič Umek L., Kroflič, R., Videmšek, M., Kranjc, S., Saksida, I., Denac, O., Japelj Pavešič, B. (2008). *Otrok v vrtcu: priručnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor, Obzorja.
43. Mark Merhar, I., Umek, L., Jemec, J. in Repnik, P. (2013). *Didaktične igre in druge dinamične metode*. Ljubljana: Salve d.o.o.
44. Martenič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana, DZS.
45. Martinović, N. (2015). Prirodno okruženje vrtića kao poticaj za razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predšolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, letnik: 21, številka 79, str. 35.
46. McClain, S. in Vandermaas-Peeler, M. (2015). Social contexts of development in natural outdoor environments: children's motor activities, personal challenges and peer interactions at the river and the creek. https://www.researchgate.net/publication/282803899_Social_contexts_of_development

[in natural outdoor environments children's motor activities personal challenges and peer interactions at the river and the creek](#)

47. Medved, L. (2006). Delovna motivacija zaposlenih v proizvodnem podjetju: analiza podjetja Tom Mokronog. (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede Ljubljana.
48. Minivrtec (2018). Igra z nestrukturiranim materialom. <http://www.minivrtec.si/igrajte-se-z-nestrukturiranim-materialom/>
49. Mohorič Naglič, M., Šebjanič, E., Marinko, M., Kimovec, A., Borštinar, H. (2020). Pouk v gozdu za spodbujanje učenja. Zbornik povzetkov strokovne konference: Spodbujanje učinkovitega učenja (str. 29). <https://samorog.si/wp-content/uploads/2020/10/978-961-293-002-8.pdf>
50. Nemeč, B. in Krajnc, M. (2011). Razvoj in učenje predšolskega otroka. Učbenik za modul Razvoj in učenje predšolskega otroka v programu Predšolska vzgoja. Ljubljana, Grafenauer.
51. Nemeč, B. in Krajnc, M. (2022). Razvoj in učenje predšolskega otroka. Delovni zvezek za modul Razvoj in učenje predšolskega otroka v programu Predšolska vzgoja. Ljubljana, Grafenauer.
52. Novak, T., Ambrožič – Dolinšek, J., Brdač, Z., Cajnkar – Kac, M., Majer, J., Mencinger – Vračko, B., Pirš, P. (2003). Začetno naravoslovje z metodiko. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
53. Ogrinec, D. (2014). Gozdni vrtec: v varstvu pri škratih in dobrih vilah. Pridobljeno 30. 11. 2023, iz: <https://delo.si/nedelo/gozdni-vrtec-v-varstvu-pri-skratih-in-dobrih-vilah.html>
54. Oman-Fende, J. (2007). Motivacija zaposlenih. (Diplomsko delo). Kranj.
55. Pei (2021). ICSSPE Poznavanje ustreznih metod za motiviranje otrok. Pridobljeno 16. 2. 2014, iz: https://www.pei.si/wp-content/uploads/2021/10/Metode-za-motiviranje_T.pdf
56. Planinšek, Š. idr. (2018): Gozdna pedagogika – pot do vzgoje ljudi za trajnostni razvoj družbe. Gozdarski vestnik, 76/1. 33 – 39.
57. Playgroup SA, (2017). Structured vs Unstructured Play, <https://www.playgroupsa.com.au/publications-blog/structured-vs-unstructured-play-226.html>
58. Plevnik, M. in Pišot, R. (2016). Razvoj elementarnih gibalnih vzorcev v zgodnjem otroštvu. Koper: Univerzitetna založba Annales.
59. Pursi, A. in Lipponen, L. (2018). Constituting play connection with very young children: Adults' active participation in play. Learning, Culture and Social Interaction, 17, 21 – 37.
60. Rajšp, M. and Fošnarič, S.: Environmental Education and Its Impact on Children. Croatian Journal of Education. Vol. 16;No.1/2014, pages: 119-148
61. Reeve, J. (2018). Understanding motivation and emotion (Seventh edition). Jone Wisley & Sons.
62. Rek, M., Milanovski Brumat, K. (2016). Mediji in predšolski otroci v Sloveniji. https://www.adp.fdv.uni-lj.si/media/raziskave/pdf/study_pdf_mppv16_si.pdf

63. Retuznik Bozovičar, A. in Krajnc, M. (2010). Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju. Velenje: Modart.
64. Saal, M. (2020). Waldkindergarten. Pridobljeno 10. 2. 2024, iz: <http://www.waldkindergarten.co.at/infos>
65. Sang, H. K. (2001). 1001 način, kako motivirati sebe in druge. Ljubljana: Tuma.
66. Sidharthan, C. (2023). In the wake of COVID restrictions being lifted, kids' screen time has remained high. News-medical.net. <https://www.newsmedical.net/news/20230216/In-the-wake-of-COVID-restrictions-being-lifted-kidsscreen-time-has-remained-high.aspx>
67. Skale, M. (2003). Kako motivirati zaposlene v delovni organizaciji. (Diplomsko delo). Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj.
68. Skribe Dimec, D. (2017). Kako Slovenija podpira pouk na prostem . Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, ČŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
69. Sobel, D. (2016). Nature preschools and forest kindrgartens: The handbook for outdoor learning. USA: Red leaf press.
70. Stanley, E. (2011). The Place of Outdoor Play in a School Community: A case Study of Recess Values. Children, Youth and Environments, 21 (1), 185-211.
71. Škerbec, Š. (2018). Preko čutil do ustvarjalnega giba. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
72. Škvarč, A. (2017). Igra je tudi učenje. V M. Željeznov Seničar (Ur.), Igra in učenje predšolskega otroka (str. 61-65). Ljubljana: MIB.
73. Štemberger, T. in Cencič, M. (2016). Nekateri dejavniki spodbujanja ustvarjalnosti v vzgoji izobraževanju. Pedagoška obzorja, 1, 28-43.
74. Štampihar, S. (2017). Gozd – najboljša učilnica z nešteto oviram. Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, ČŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
75. Thiessen, M., Gluth, S. Corso, R. (2013). Unstructured Play and Creative Development in the Classroom. International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE), 4 (4), 1341 – 1348, https://www.researchgate.net/publication/307722793_Unstructured_Play_and_Creative_Development_in_the_Classroom
76. Tomažin, I. (2020). Igra in razvoj otroka. Pridobljeno 16. 2. 2024, iz: <https://izriis.org/2020/12/16/igra-in-razvoj-otroka/>
77. Torkar, G. in Rejc, A. (2017). Children's Play and Physical Activity in Traditional and Forest (Natural) Playgrounds. International Journal of Educational Methodology, 3 (1), 25-30.
78. Tovey, H. (2007). Playing Outdoors: Spaces and Places, Risk and Challenge. Maidenhead: Open University Press.
79. Turk, N. (2014). Gozdna pedagogika. Vzgoja. Letnik 16, številka 61, str. 48-49.

80. Vilhar, U. in Rantaša, B. (2016). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Ljubljana: Gozdarski inštitut.
81. Vilhar, U. (ur.) (2019). Didaktični programi gozdne pedagogike za Vrtec Petra Klepca in Osnovno šolo Cerkno. Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica.
82. Vilhar, U. in Planišek, Š. (2021). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj v Didaktični programi gozdne pedagogike, namenjeni učilnicam v gozdu na Notranjskem. Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica, pridobljeno 2. 2. 2024, iz: <https://www.lasnotranjska.si/upload/editor/file/filee081d6e4ec0a6f8.pdf>
83. Vilhar, U. (2021). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj v Didaktični programi gozdne pedagogike, namenjeni učilnicam v gozdu na Notranjskem. Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica, pridobljeno 2. 2. 2014, iz: <https://www.lasnotranjska.si/upload/editor/file/filee081d6e4ec0a6f8.pdf>
84. Vončina, G. (2017). Pobeg iz gozda. Gozd – najlepša in najboljša učilnica: Zbornik mednarodne konference, ČŠOD Bohinj, 2017. <https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/ZBORNIK%20-%20GOZD%20NAJLEPSA%20IN%20NAJBOLJSA%20UCILNICA%201.pdf>
85. Vovk Korže A. in Lužnik J. (2017). Povežimo okolje z naravo, pojdimo v gozd. Didakta, str. 62-69.
86. Wood, E. (2010). Developing integrated pedagogical approaches to play and learning. V P. Broadhead, J. Howard, E. Wood (ur.), Play and learning in the early years (str. 9-26). Los Angeles: Sage.
87. Zabret, M. (2017). Otrok ljubi delo – igra ali delo. V M. Željeznov Seničar (Ur.), Igra in učenje predšolskega otroka (str. 134 – 139). Ljubljana: MIB.
88. Zeljak, M. (2021). Šumska pedagogija. Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet.
89. Zosh, J. M., Hirsh-Pasek, K., Hopkins, E. J., Jensen, H., Liu, C., Neale, D.,... Whitebread, D. (2018). Accessing the Inaccessible: Redefining Play as a Spectrum. *Frontiers in Psychology*, 9.
90. Železnik, P. in Planinšek, Š. (2021). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj v Didaktični programi gozdne pedagogike, namenjeni učilnicam v gozdu na Notranjskem. Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica, Pridobljeno 2. 2. 2024, iz: <https://www.lasnotranjska.si/upload/editor/file/filee081d6e4ec0a6f8.pdf>